

Natuur in Wijchen

Wijchen
juni 2014

Natuur in Wijchen

Opdrachtgever: Patricia van Wolferen groenbeheerder gemeente Wijchen
VHL interne begeleider: Ad Olsthoorn, docent Hogeschool Van Hall, Larenstein
Auteur : Luc Receveur, student Bos en natuurbeheer IAHL

Wijchen
juni 2014

Colofon

Uitvoerende student

Naam: Luc Receveur
Opleiding: Bos en Natuurbeheer (major: Natuur en Landschapstechniek)
Telefoon: 06-53207188
E-mail: luc.receveur@wur.nl
l.receveur@wijchen.nl

Begeleiding bij de opdrachtgever

Naam: Patricia van Wolferen
Functie: Adviseur groenbeheer gemeente Wijchen
Telefoon: 024-7517229
E-mail: p.v.wolferen@wijchen.nl

Beoordelend docent

Naam: Ad Olsthoorn
Functie: docent bos, natuur en landschap aan Hogeschool Van Hall
Larenstein
Telefoon: 026-3695530
E-mail: ad.olsthoorn@wur.nl

Voorwoord

Er is de afgelopen jaren veel veranderd in het Nederlandse natuurbeleid. Gemeentes hebben nieuwe taken gekregen vanuit de wetgeving en de inrichting en het beheer van de openbare ruimte zijn sterk versoberd als gevolg van de bezuinigingen. Daarnaast is er steeds meer aandacht voor natuur in de bebouwde kom en de rol die burgers hierbij kunnen spelen. Zo worden oplossingen voor de versobering van het groen nadrukkelijk gezocht bij bewoners en krijgen burgers steeds meer ruimte om zelf initiatieven te ontwikkelen.

Vanuit de afdeling Openbare Werken en Vastgoed van de gemeente Wijchen is mij gevraagd om voor mijn afstuderen de natuurwaarden en bijbehorend beleid te onderzoeken. Daarbij is de gemeente op zoek naar maatregelen voor beheer en inrichting, ideeën en oplossingen voor burgerparticipatie en toetsingskaders. Dit met de intentie om in de toekomst een visie op te stellen voor natuur in Wijchen. De basisprincipes van het natuurbeleid: **behouden**, **versterken** en **ontwikkelen** vormen het startpunt voor doelstellingen en ambities.

Ik ben bij het schrijven van de scriptie begeleid door Patricia van Wolferen van de gemeente Wijchen. Zij staat als groenbeheerder centraal bij de realisatie van natuur in de bebouwde kom. Daarom is met name bij het opstellen van de visie, doelstellingen en acties intensief samengewerkt. De afgelopen maanden heb ik geleerd dat bij het opstellen van beleid veel informatie, onderzoek en diverse partijen betrokken zijn. Samenwerken met deze partijen, hun inbreng en meningen te waarderen is daarbij heel belangrijk. Daarnaast is het begrip stadsnatuur voor mij veel duidelijker en sterker geworden en is mijn waardering hiervoor versterkt. Stadsnatuur biedt in mijn ogen veel kansen en waarden voor de samenleving.

Er zijn een aantal mensen die ik wil bedanken. Met name Lambert van Beusekom (beleidsadviseur) en de vrijwilligers Hans Hollander en Jordy Houkes wil ik bedanken voor hun inbreng van informatie en reacties. Ik wil de collega's van de gemeentewerf Wijchen bedanken voor de prettige samenwerking en sfeer de afgelopen maanden. Ad Olsthoorn wil ik bedanken voor zijn begeleiding vanuit de opleiding. Maar het meest wil ik nog Patricia van Wolferen bedanken voor haar inzet en de goede begeleiding de afgelopen maanden. Zonder die inzet en begeleiding had deze scriptie er niet geweest.

Luc Receveur

Wijchen
donderdag 5 juni 2014

Samenvatting

Er is de afgelopen jaren veel veranderd in het Nederlandse natuurbeleid. Nieuwe wetgeving, een nieuwe Rijksnatuurvisie, bezuinigingen en een samenleving die een steeds grotere rol wil spelen. De basisprincipes van het natuurbeleid: **behouden**, **versterken** en **ontwikkelen** zijn gelijk gebleven maar de invulling is als gevolg van de veranderingen sterk gewijzigd. Om hier in de toekomst vorm aan te geven en de gestelde ambities te verwezenlijken is de gemeente Wijchen op zoek naar nieuw beleid. Het doel van dit onderzoek is om hiervoor een goed geïnformeerde uitgangspositie te bieden.

In het onderzoek is gekeken naar de huidige natuurwaarden van Wijchen, de doelstellingen en kaders die voort komen vanuit bestaand beleid of regelgeving en wat natuur betekent voor de samenleving. De soortenrijkdom van Wijchen is vergelijkbaar met gemeenten in de regio maar de diversiteit van de inrichting biedt kansen voor meer. Voor de nieuwe taken die de gemeente heeft gekregen bij de controle van de Flora- en faunawet zijn kaders en richtlijnen geboden voor de toetsing en handhaving. Verder vertegenwoordigd de huidige groene inrichting een grote waarde voor de samenleving waar in de komende jaren veel aandacht en budget naar uitgaat.

De potentiële natuurwaarden in het projectgebied zijn hoog zijn voor de bebouwde kom maar de bestaande waarden staan wel onder druk. Door beleidsregels op te stellen voor het in stand houden van de aanwezige natuurwaarden kunnen deze voor de toekomst gewaarborgd worden. Door samen met de samenleving te werken aan een groene toekomst kunnen natuurwaarden verder ontwikkeld worden. Daarvoor biedt aanhaken bij de nieuwe Rijksnatuurvisie goede kansen voor de gemeente Wijchen.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	2
1.1	Uitgangspunten.....	2
1.2	Gebiedsbeschrijving.....	3
1.3	Onderzoek	5
1.3.1	Behouden van bestaande natuurwaarden	5
1.3.2	Versterken en ontwikkelen van natuurwaarden	5
2.	Methodiek	6
2.1	Gebiedsanalyse	6
2.1.1	Gebiedsprofielen	6
2.1.2	Soorten	6
2.2	Inventarisatie beleid en wetgeving.....	6
2.2.1	Beleid	6
2.2.2	Flora- en faunawet	6
2.2.3	Analyse natuur en samenleving	7
2.3	Randvoorwaarden	7
3.	Gebiedsanalyse	8
3.1	Gebiedsprofielen	8
3.1.1	Landschap.....	8
3.1.2	Open water en oeverzones	8
3.1.3	Openbaar groen	9
3.1.4	Gebouwde omgeving	9
3.2	Soorten	11
3.2.1	Vogels	11
3.2.2	Vleermuizen	11
3.2.3	Zoogdieren.....	12
3.2.4	Planten	12
3.2.5	Andere soorten	13
3.2.6	Bijzondere, kenmerkende en beschermde soorten.....	14
4.	Beleid en wetgeving	16
4.1	Beleid	16
4.1.1	Behouden	16
4.1.2	Versterken	16
4.1.3	Ontwikkelen	17
4.1.4	Betrokken burger	17
4.2	Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen	17
4.2.1	Soorten en beschermingsregimes	17
4.2.2	Procedure bij de Flora- en faunawet	18
4.2.3	Omgevingsvergunning	19
4.2.4	Gedragscode	19
5.	Natuur in de samenleving	20
5.1	Functies en waarden	20
5.1.1	Ecologisch belang van de bebouwde kom	20
5.1.2	Groene woonomgeving.....	20
5.2	Burgerparticipatie.....	21
5.2.1	Rijksnatuurvisie	21
5.2.2	Voorbeelden van burgerparticipatie.....	21
6.	Toekomstvisie.....	24
6.1	Doelstellingen	24
6.2	Toekomstvisie.....	25
7.	Conclusie en acties	26
7.1	Discussie en conclusie	26
7.2	Een robuuste en hoogwaardige groenstructuur	27
7.3	Instandhouding van beschermde soorten	28

7.4	Locatie gebonden natuurwaarden	29
7.5	Toename van de kenmerkende soortenrijkdom	30
7.6	Bewustwording van de Wijchense natuurwaarden	31

Bijlagen

Literatuur	
Woordenlijst	
1. Gebiedsanalyse	
2. Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen	
3. Procedure Flora- en faunawet	10
4. Bijlage soortbescherming	
5. Beleidsregels	

1. Inleiding

Er is de afgelopen jaren veel veranderd in het Nederlandse natuurbeleid. Door de bezuinigingen is het onderhoud en beheer sterk versoberd en is er steeds minder ruimte voor maatwerk. En als gevolg van veranderende wetgeving heeft de gemeente een grote taak gekregen bij het controleren van ruimtelijke projecten. Tegelijkertijd is ons beeld van natuur sterk aan het veranderen, met een grotere inbreng van de samenleving en focus op onze eigen leefomgeving. De basis van het natuurbeleid bestaat uit de wens om bestaande waarden te **behouden** en nieuwe waarden te **ontwikkelen**. Daarnaast wordt vaak gesproken over het **versterken** van natuur wanneer de ambities elkaar overlappen. Deze basis zal blijven bestaan, maar de wijze waarop hieraan invulling wordt gegeven is sterk aan het veranderen. Om hieraan vorm te geven wil de gemeente Wijchen een nieuwe natuurvisie opstellen waarbij gestart wordt met de bebouwde kom van Wijchen zelf.

1.1 Uitgangspunten

De ambities en doelstellingen van het bestaande beleid vormen de basis voor de nieuwe natuurvisie. Voor het **behouden** van bestaande waarden is in het Coalitieakkoord van 2014 is de volgende doelstelling opgenomen: *“Voorwaarde voor de kwaliteit en de leefbaarheid in de wijken en kernen is dat deze zijn ingebed in een natuurlijke groene omgeving.”* En over het **ontwikkelen** van natuur staat in het Milieubeleidsplan van 2013 het volgende: *“Een voor bewoners duidelijk waarneembare toename van de kenmerkende planten- en diersoorten.”* Voor het buitengebied bestaat een concrete visie in het Landschapsontwikkelingsplan maar voor de bebouwde kom zijn deze doelstellingen niet verder geconcretiseerd. En dat terwijl er een steeds sterkere focus komt te liggen op natuur in onze eigen omgeving waar de invloed van de gemeente juist het grootst is.

Daarnaast volgt er vanuit de nieuwe Omgevingswet¹ een belangrijke taak voor de gemeente bij de instandhouding van beschermde soorten². De Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen, is onderdeel van de ‘omgevingsvergunning’ waarvoor ze het bevoegd gezag is. Daar komt bij dat de gemeente zelf ook uitvoerder of opdrachtgever is bij ruimtelijke ingrepen waar de kaders van de Flora- en faunawet ook gelden. De invulling van deze rol is een gecompliceerde procedure waarbij duidelijke richtlijnen en voorwaarden nodig zijn.

Centraal staan dus het **behouden** en **ontwikkelen** van natuurwaarden in onze directe leefomgeving, daarbij is een grote rol weggelegd voor de samenleving. In de nieuwe Rijksnatuurvisie is veel aandacht voor maatschappelijke betrokkenheid en natuur in de samenleving. Ook in Wijchen is hier veel aandacht voor en bij de realisatie van de nieuwe natuurdoelstellingen wordt sterk gekeken naar burgers en andere actoren.

¹ Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

² Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen

1.2 Gebiedsbeschrijving

Het projectgebied ligt in de gemeente Wijchen en beslaat het dorp Wijchen met de daarbij gelegen bedrijventerreinen, zie figuur 1. De gemeente Wijchen ligt in het zuiden van de provincie Gelderland tussen de Maas en de Waal westelijk van Nijmegen.

De begrenzing van het projectgebied volgt de bebouwde kom van Wijchen. Gekozen is om landschapszones en andere gemeentelijke projecten op te nemen. Het buitengebied en de kerkdorpen zijn niet opgenomen om de schaal van het onderzoek te beperken.

Wijchen

Er zijn in de gemeente Wijchen sporen gevonden van prehistorische bewoning en Romeinse villa's. Dit houdt verband met het grote zandpakket waarop de oude kern van Wijchen ligt. Middenin de vruchtbare maar vochtige klei van het rivierengebied vormde het rivierduin een aantrekkelijke vestigingsplaats. Op de topografische kaart van 1900 is de ligging van het zandpakket herkenbaar aan de patronen in het landschap, zie bijlage 1.1.

Wijchen is een van de oudste kerkdorpen in het land van Maas en Waal. De eerste verwijzing naar Wijchen, of 'Wichen', stamt uit het jaar 1105 maar daar zijn weinig sporen van overgebleven. De huidige kern stamt grotendeels uit laat negentiende of begin twintigste eeuw. Na de Tweede Wereldoorlog is Wijchen al snel verdubbeld in omvang maar de grote uitbreiding begon in 1960. De wijken ten noorden en westen van het centrum stammen uit de jaren zestig en zeventig. De wijken rond Woezik en ten zuiden van het Wijchens Meer begonnen vorm te krijgen in de jaren tachtig en de huidige opzet werd bereikt halverwege de jaren negentig. Vooral in de wijken van in het zuidelijk deel is de oude verkaveling nog zichtbaar door de lanen en groenzones.

De ontwikkeling van de nieuwste wijken is gestart aan het einde van de jaren negentig en loopt op dit moment nog door. De inrichting van deze wijken

kenmerkt zich door een duidelijke scheiding tussen het groen in de wijk zelf en de zones eromheen. Het groen in de wijk bestaat grotendeels uit grote gazons met solitaire bomen. Het groen buiten de wijk bestaat vooral uit ruige oevers en struweel met een extensief beheer.

Het bedrijventerrein Wijchen Oost is al in 1935 ontstaan en met het groeien van Wijchen langzaam vol gebouwd. Vanaf de jaren negentig is de ontwikkeling van bedrijventerrein Zesweg begonnen en aan het eind van datzelfde decennium is gestart met het bouwen van bedrijventerrein Bijsterhuizen.

Ontwikkelingen

De meest recente ontwikkelingen zijn de bouw van de Lambrasse buurt langs de A326, de afronding van nieuwbouwwijken Kerkeveld en Huurlingsedam en de uitbreiding van het bedrijventerrein Bijsterhuizen ten zuiden van de A326. De komende jaren gaat er gestart worden met de volgende fasen van Huurlingsedam. Daarnaast zijn er een aantal (mogelijke) in- en uitbreidingslocaties aangewezen zoals de Vormerse Plas, de Passerot en de Klapstraat. In het kader van deze ontwikkelingen zijn gebieden aangewezen ter compensatie van verloren gegane natuur en landschap. Dit betreft met name het landschapspark Woezik, de groenzone bij Bijsterhuizen en de EVZ ten zuiden van Kerkeveld.

Bodem en water

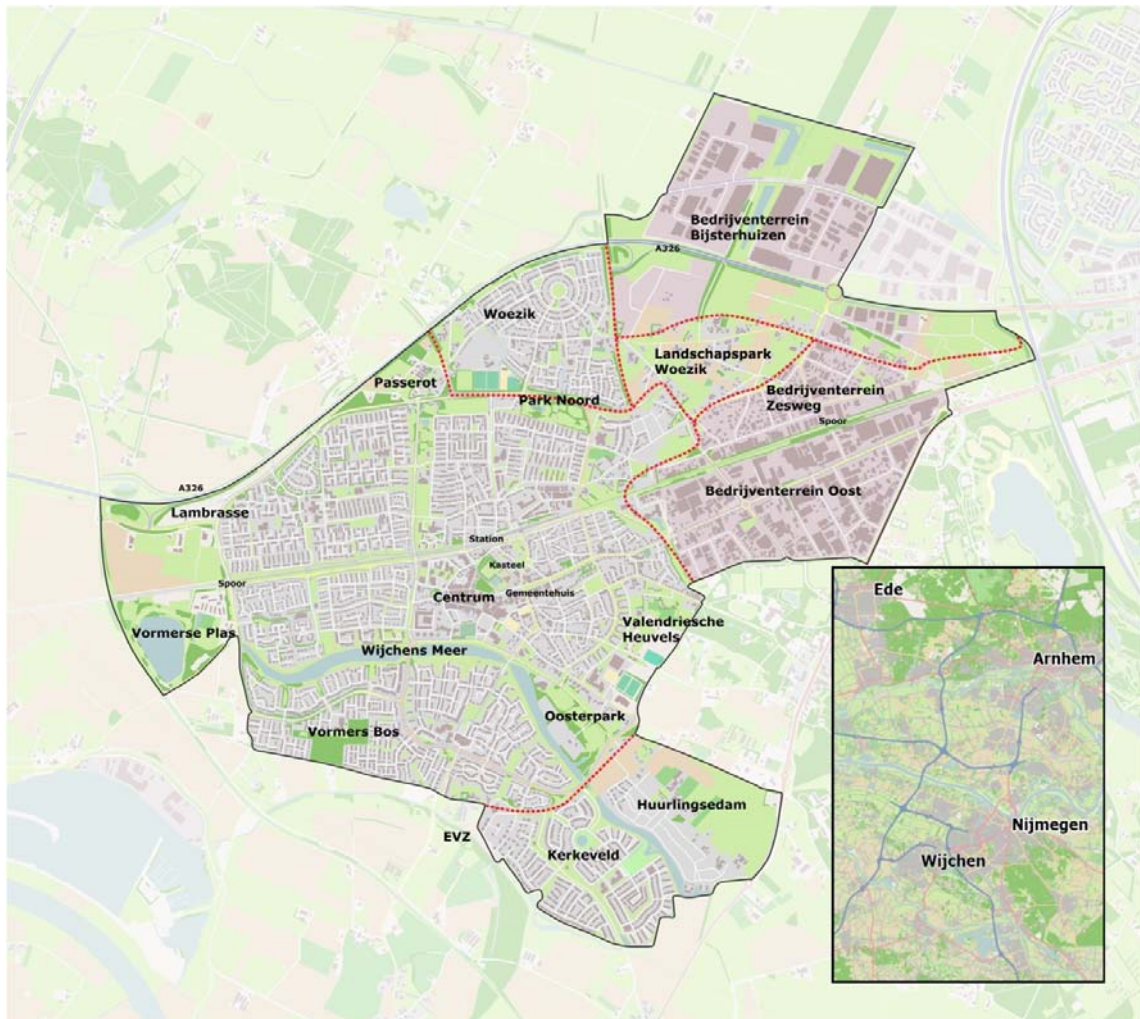
Het dorp Wijchen is grotendeels gebouwd op een rivierduin maar de latere uitbreidingen liggen een oude stroomrug en in broekgebied. De grond bestaat dus grotendeels uit zand maar in het zuiden en noorden is de ondergrond vooral rivierklei, zie bijlage 1.2.

Er zijn meerdere waterpartijen in het dorp waarvan het Wijchens Meer de grootste is. Dit meer is het restant van een oude rivierarm. Andere waterpartijen zijn onder andere de Vormerse Plas, de kasteelgracht en de watergangen in het landschapspark.

Parken en groenzones

Wijchen kenmerkt zich als groene gemeente door de vele waardevolle bomen- en een lanenstructuren langs doorgaande wegen. Verder zijn er een aantal parken en groenzones zoals het kasteelpark en de oevers van het Wijchens Meer.

De Valendriesche Heuvels vallen onder de meer natuurlijkere delen van Wijchen. Net als de Vormerse Plas en de ecologische verbindingszone langs Kerkeveld. Tevens zijn er diverse bosschages, hagen, en andere kleinschalige landschapselementen te vinden in de meer open delen van Wijchen, zoals het Landschapspark Woezik.

Figuur 1; Begrenzing van het projectgebied.

1.3 Onderzoek

Aan de hand van de beschreven uitgangspunten zijn een aantal onderzoeksvragen geformuleerd. De antwoorden hierop vormen de basis voor doelstellingen die als startpunt dienen voor een natuurvisie.

1.3.1 **Behouden** van bestaande natuurwaarden

De instandhouding van bestaande natuurwaarden vindt plaats door waardevolle gebieden en bijzondere soorten te beschermen. Voor de soortbescherming is de Flora- en faunawet vastgesteld maar voor gebiedsbescherming binnen de bebouwde kom is apart beleid nodig.

Om te kunnen voldoen aan deze doelstellingen en ambities moet het onderzoek antwoord geven op de volgende vragen:

1. Welke natuurwaarden bevinden zich in de “natuurlijke groene leefomgeving” en hoe kunnen deze behouden blijven?
2. Welke in Wijchen voorkomende soorten zijn beschermd en hoe kan de gemeente hun instandhouding waarborgen?

Om antwoord te kunnen geven op deze vragen is een gebiedsanalyse gedaan en is het relevante beleid geïnventariseerd. De gebruikte methodiek bij de inventarisatie en analyse is verder beschreven in hoofdstuk 2. De resultaten van dit onderzoek zijn beschreven in de hoofdstukken 3, 4 en 5.

1.3.2 **Versterken en ontwikkelen** van natuurwaarden

Natuurontwikkeling in de bebouwde kom is het meest succesvol als kan worden ingespeeld op de bestaande situatie. Door daarbij nauw samen te werken met burgers en marktpartijen is het mogelijk om waardevolle natuur te integreren in onze leefomgeving.

Om hieraan invulling te geven moet het onderzoek antwoord gegeven worden op de volgende vragen:

3. Welke gebiedswaarden zijn belangrijk en hoe kunnen deze verder ontwikkeld worden?
4. Welke soorten passen bij Wijchen en welke maatregelen zijn nodig voor een duidelijk waarneembare toename?
5. Wat is nodig om de samenleving aan te zetten tot actie?

Om deze vragen te kunnen beantwoorden zijn de resultaten van de gebiedsanalyse nader geanalyseerd en is gekeken naar voorbeelden van burgerparticipatie. Daarnaast zijn de waarden en functies van groen en natuur binnen de bebouwde kom beschreven. De gebruikte methodiek is terug te vinden in hoofdstuk 2. De resultaten zijn beschreven in de hoofdstukken 3, 4 en 5.

2. Methodiek

Het doel van dit onderzoek is het bieden van een basis bij het opstellen van nieuw natuurbeleid. Daartoe is een startpunt nodig met concrete doelstellingen en actiepunten. Uitgangspunt van dit nieuwe natuurbeleid is de groene en natuurlijke toekomst van Wijchen.

2.1 Gebiedsanalyse

In hoofdstuk 3 de ruimtelijke elementen en de flora en fauna van het projectgebied beschreven en opgedeeld in verschillende delen, de gebiedsprofielen.

2.1.1 Gebiedsprofielen

De informatie in de gebiedsbeschrijving komt uit het Groenstructuurplan, de gemeentegids en kaartmateriaal van de gemeente. Dit is aangevuld door gesprekken met de beheerders en online kaartmateriaal en databases van de provincie en het CBS. De gebiedsprofielen zijn gebaseerd op bepalende factoren voor biotoop, natuurwaarde en de mate waarin de gemeente direct invloed heeft op de locatie.

Er is daarin onderscheidt gemaakt door de profielen landschap, water, groen en bebouwing die ieder een duidelijk verschillende inrichting hebben en het biotoop vormen voor verschillende soorten. De bebouwing is verder onderverdeeld in zones vanwege het grote oppervlak en de diversiteit van de inrichting. Bij het begrenzen en intekenen van de gebiedsprofielen is uit gegaan van de perceel- en bouwkavelkaarten van de gemeente. De begrenzing van het profiel groen is aangevuld met de groenbeheerkaart waarop al het openbare groen is ingetekend.

2.1.2 Soorten

De beschreven soorten komen grotendeels uit een gegevensbestand dat is samengesteld door een vrijwilliger. Dit digitale bestand bevat ruim 20.000 waarnemingen uit de hele gemeente. Dit onderzoek is niet representatief maar geeft wel een goede indicatie van aanwezige soorten. Daarnaast is gebruik gemaakt van inventarisatiegegevens van andere vrijwilligers en beheerders. De aanvullende informatie over de soorten komt van organisaties als de Vogelbescherming en Alterra.

2.2 Inventarisatie beleid en wetgeving

In hoofdstuk 4 staat een overzicht van het landelijke en het gemeentelijke beleid en de voorwaarden en procedures die voortkomen uit de Flora- en faunawet. Deze inventarisatie geeft richting aan de visie en doelstellingen voor nieuw beleid.

2.2.1 Beleid

De focus ligt op het gemeentelijke beleid voor natuur, groen en ruimte maar de link met het landelijke beleid is daarbij ook van belang. Ambities, taken en doelstellingen zijn uitgewerkt voor de drie kernbegrippen: **behouden**, **versterken** en **ontwikkelen**. Daar is de betrokken burger aan toegevoegd vanwege de gewenste rol van de samenleving.

Bij het verzamelen van informatie is gebruik gemaakt van informatie van het internet (ministeries, Alterra, Compendium voor de Leefomgeving), beleidsstukken van de rijksoverheid en de gemeente. Informatie over de implementatie komt uit gesprekken met medewerkers van de gemeente Wijchen.

2.2.2 Flora- en faunawet

Er zijn een aantal aspecten van de wet van belang: de uitgangspunten van de wet, de verschillende beschermingsregimes, procedures, toetsing en gedragscodes. Per aspect is de rol van de gemeente beschreven en toegelicht. Deze informatie komt uit gedragscodes, lesmateriaal van de Certificering Zorgvuldig handelen Flora- en faunawet, en van websites van de landelijke overheid.

2.3 Analyse natuur en samenleving

Startpunt bij het beschrijven van de waarden en functies van natuur was het beleid van de gemeente zelf. Hierbij is gekeken naar structuurplannen, ruimtelijke ontwikkeling en het coalitieakkoord. Verder zijn de uitgangspunten van het TEEB concept, informatie over de waarde van de bebouwde kom uit onderzoeken en verslagen van SOVON en gebiedsvisies van onder andere de gemeentes Arnhem en Kampen meegenomen.

2.4 Randvoorwaarden

De visie sluit aan op bestaand gemeentelijk beleid en ervaringen. De invulling wordt verder vorm gegeven vanuit externe bronnen zoals andere Nederlandse gemeentes, rijksoverheden, academisch onderzoek en de praktijk. Hierbij moet de duurzaamheid en het gewicht van de gebruikte bronnen in het oog gehouden worden.

Doelstellingen worden opgesteld voor het hele projectgebied. De bijbehorende acties kunnen daarentegen zijn gericht op onderdelen zoals wijken of speciale soorten. De doelstellingen zijn concreet gesteld en meetbaar, maar er mag geen tijdslimiet aan gesteld worden in verband met de houdbaarheid. Voor het realiseren van de doelstellingen zijn duidelijk beschreven acties nodig, zoals het opnemen van een lijst met maatregelen of doelsoorten in de inrichtingseisen. Aanbevelingen en voorwaarden zijn daarbij nodig om deze te kunnen prioriteren, in tijd uit te zetten en in stand te houden.

Voor de benodigde acties met bijbehorende maatregelen wordt er bij het behouden van de huidige soortenrijkdom gekeken naar de wetgeving. Voor het versterken wordt vooral gekeken naar gerichte ontwikkelingen zoals aanpassing van het beheer of geïntegreerde maatregelen tijdens ruimtelijke ontwikkelingen. Dit betekent dat doel en opzet van de wetgeving bekend moeten zijn maar ook hoe deze in de praktijk werkt waarna er uitspraken gedaan kunnen worden over de aangetroffen soorten.

Naast het opstellen van de doelstellingen en formuleren van de benodigde acties zijn nog de volgende voorwaarden gesteld om het onderzoek af te kaderen:

- Er wordt enkel gebruik gemaakt van bestaande verspreidingsgegevens en geen nieuwe inventarisaties gebruikt.
- Deze gegevens hebben daarbij betrekking op het projectgebied, zijn actueel met als grens dat ze maximaal 5 jaar oud zijn.
- De gegevens zijn gecontroleerd op betrouwbaarheid.
- Alle elementen van het onderzoek beperken zich tot het projectgebied.

3. Gebiedsanalyse

Om de natuurwaarden van Wijchen overzichtelijk in beeld te brengen is het projectgebied opgedeeld in deelgebieden, zie paragraaf 3.1. Deze deelgebieden zijn opgedeeld in vier verschillende gebiedsprofielen. Per profiel volgt een korte typering en een overzicht welke natuurlijke elementen en waarden het bevat. In paragraaf 3.2 is beschreven welke soorten zijn aangetroffen in het projectgebied.

3.1 Gebiedsprofielen

De gebiedsprofielen zijn gebaseerd op de biotoop bepalende factoren en de functie of bestemming. Bij het aanwijzen is gebruik gemaakt van kaartmateriaal van de gemeente, aangevuld met verspreidingsgegevens en onderzoek naar stadsnatuur. Dit heeft geleid tot vier profielen: landschap, open water en oeverzones, openbaar groen en gebouwde omgeving.

3.1.1 Landschap

Tussen de bedrijventerreinen Bijsterhuizen en Zesweg ligt een agrarische zone. Hierin is het oude landschap bewaard gebleven met oude boerderijen, groene erven en de oude perceelstructuur. Dit deel van het projectgebied wordt het Landschapspark Woezik genoemd. Het park is via een brede groenstrook verbonden met de groenzone, die is aangelegd om de realisatie van het bedrijventerrein Bijsterhuizen compenseren.

Ingeklemd tussen Wijchen, de A326 en Woezik ligt een oud buurtschap, de Passerot. In dit deel van Wijchen liggen kleine percelen met weiland en bos waartussen enkele oude boerderijen staan. De Passerot lijkt hierdoor sterk op Landschapspark Woezik. Aan de westzijde van Wijchen ligt de Vormerse Plas en de A50 met daartussenin voornamelijk grootschalige landbouw en in zuidelijke richting het Bedrijventerrein de Loonse Waard. Langs de oostgrens van het gebied ligt een heuvelrijk bosgebied, de Valendriesche Heuvels, met daarboven de nieuwe wijk Huurlingsedam, enkele weilanden en sportvelden.

Om de aansluiting met het buitengebied te kunnen maken is de dorpsrand onderdeel van het projectgebied. De zuidelijke rand vormt een geleidelijke overgang naar het landelijk gebied door de ecologische verbindingszone (EVZ Heumen – Horssen) en kleinschalige landbouw, zie figuur 1. Langs de noordzijde is de A326 een harde grens van het projectgebied.

3.1.2 Open water en oeverzones

Zoals in al paragraaf 1.2 omschreven liggen er in het projectgebied meerdere waterpartijen. Het Wijchens Meer is daarvan de grootste en is het enige natuurlijke water in het projectgebied. Het Wijchens Meer bestaat uit vier delen welke gescheiden zijn door bruggen en duikers. Rond het Wijchens Meer ligt een grote parkzone waarbij de oevers verschillende beheerregimes en functies hebben, zoals recreatie en natuur. In 2009 is voor het meer en het park een renovatieplan geschreven dat in fasen uitgevoerd wordt. Als eerste is het westelijke deel gerenoveerd, werkzaamheden aan de middelste twee delen staan gepland voor de komende jaren. Het oostelijke deel recentelijk aangelegd.

De Vormerse Plas is in de jaren 1960 ontstaan na de zandafgraving voor de A326 en ligt vlak buiten de bebouwde kom van Wijchen. De steile oevers zijn ruig begroeid met struweel en bosschages. De plas is aangewezen als mogelijke uitbreidingslocatie voor hoogwaardige woningbouw. Naast deze plas zijn er in de diverse wijken van Wijchen vijvers, zoals de vijvers bij Kerkeveld en de Vijverlaan, zie figuur 1.

Buiten de wijken zijn er nog enkele waterpartijen. De kasteelgracht is met de jaren regelmatig aangepast en is al enkele eeuwen oud. In het oude landschap van het landschapspark liggen meerdere oude watergangen die zijn aangesloten op de nieuwe watergangen langs de A326 en bij Bijsterhuizen. In Bijsterhuizen Noord is een grote plas gegraven als onderdeel van de compensatieplicht.

Figuur 2; het Wijchens Meer ten zuiden van het dorpscentrum.

3.1.3 *Openbaar groen*

Het openbaar groen in Wijchen bestaat vooral uit (oude) lanen, parken en wijkgroen. Langs de hoofdwegen liggen de brede groenzones met laanbomen. De oude lanen zijn te vinden in het centrum van Wijchen, maar ook in de wijken zijn deze nog aanwezig. De wijken zijn op te delen in twee typen, wijken met een meer bosrijke inrichting en wijken met minder openbaar groen of waarvan het groen vooral bestaat uit speelweides en gazons.

Rond het Wijchens Meer en tussen de wijken in liggen de parken, zoals park Noord, Oosterpark, park Diemewei en het groene Everardusplein, zie figuur 1. Maar ook de oude elementen als het Vormers bos en de kasteeltuin zijn van waarde voor het openbaar groen. Het Wijchens Meer is hierbij het meest divers door groene elementen als bosschages, rietkragen, struwelen, drijftillen en vogeleilanden. Deze parken vormen het zwaartepunt voor de natuur in de bebouwde kom van Wijchen.

3.1.4 *Gebouwde omgeving*

Bebouwing beslaat het grootste deel van het projectgebied. De inrichting van dit profiel is dan ook bepalend voor de natuurwaarde van het projectgebied. De bebouwing is onder te verdelen in verschillende subprofielen: centrum, buurten van voor 1960, buurten gebouwd tussen 1960 en 1995, nieuwbouw vanaf 1995 en oude en nieuwe bedrijventerreinen.

De bebouwing van Wijchen bestaat uit een aantal delen die onderling duidelijk van elkaar verschillen. Deze verschillen zitten in de functie, het aandeel groen en verharding van de openbare ruimte, het bouwjaar (met daarbij horende verschillen in bouwvoorschriften), eigendom en het beheer. Die verschillen zijn bepalend voor de huidige soortensamenstelling en natuurwaarde en daarmee van groot belang voor mogelijke maatregelen en doelsoorten.

Het centrum is een winkelgebied met veel oude panden en een grotendeels verharde openbare ruimte. In het centrum zijn veel monumentale en waardevolle bomen te vinden. Vanwege de groeifasen van Wijchen van 1960 tot nu zijn er diverse stijlen van bebouwing en inrichting te vinden in de wijken. De wijken van voor 1960 kenmerken zich door grote tuinen en oude brede groene lanen. De wijken van 1960 tot 1995 laten een ontwikkeling zien waarin naar verloop van tijd steeds meer ruimte werd gereserveerd voor openbaar groen. Gedurende deze periode is dan ook een duidelijk verschil ontstaan, zie bijlage 1.5 voor meer details over deze wijken. De gebouwde wijken in de periode vanaf 1995 tot nu vertonen dezelfde ontwikkelingen als de vorige periode. In Saltshof is zeer weinig openbaar groen en in Kerkeveld is juist veel openbaar groen.

Figuur 3; Gebiedsprofielen.

Roze = landschap, blauw = open water, groen = openbaar groen, rood = gebouwde omgeving

Van de bedrijventerreinen is Wijchen Oost is het oudst. Deze is grootschalig opgezet met sporen van het oorspronkelijke landschap zoals graslanden, hagen en schuren. Het bedrijventerrein Zesweg is ontwikkeld in de jaren '90. Het heeft een fijnmazige infrastructuur die grotendeels past binnen de oorspronkelijke kavelstructuur met veel sporen van het oorspronkelijke landschap. De oudste delen van Bedrijventerrein Bijsterhuizen stammen uit 1999 en het is sindsdien gestaag uitgebreid met nieuwe kavels. Bijsterhuizen is een typisch modern bedrijventerrein met grote kavels en intensief beheerde groenzones.

3.2 Soorten

De informatie over de aanwezigheid van soorten komt voornamelijk van vrijwilligers. De beschreven soorten geven een redelijke indicatie van de biodiversiteit in Wijchen maar het onderzoek is niet compleet.

3.2.1 Vogels

Vooraf in de oudere wijken zijn veel waarnemingen van typische stadsvogels zoals de huismus en de gierzwaluw. In andere gebiedsprofielen komen ook veel soorten van kleinschalige landschappen of bosrijke gebieden voor zoals uilen (ransuil en bosuil), roeken en sperwers. Nesten van deze soorten kunnen worden aangetroffen in de bosrijke omgevingen van het projectgebied, zoals het Vormers Bos of het Landschapspark Woezik.

Bij inventarisaties in het kader van het MUS³ onderzoek zijn honderden gierzwaluwen, merels en duiven aangetroffen in de bebouwde kom. Bij ander vrijwilligersonderzoek, minder specifiek gericht op de bebouwde kom, zijn onder andere veel watervogels en ganzen aangetroffen. Uit de parken en groene wijken van het projectgebied komen veel waarnemingen van eksters, roodborst en koolmees.

Figuur 4; Grauwe ganzen op het Wijchens Meer.

3.2.2 Vleermuizen

Een afwisselende bebouwde kom is uitermate geschikt terrein voor veel verschillende vleermuissoorten. Er zijn de afgelopen 5 jaar dan ook negen verschillende soorten waargenomen in Wijchen. Behalve de algemene soorten zoals de gewone dwergvleermuis betreft dit ook zeldzamere soorten en soorten van specifieke biotopen zoals de meervleermuis en de bosvleermuis.

Gegevens over de verspreiding van vleermuizen zijn zeer beperkt door de geringe dekking van het onderzoek. Het is de verwachting dat de werkelijke aantallen significant hoger liggen en het is ook mogelijk dat er meer soorten voorkomen dan nu bekend is. Er loopt in de zomer van 2014 een onderzoek waarbij op 18 verschillende locaties geïnventariseerd wordt met een stationaire detector.

³ Meetnet Urbane Soorten, een onderzoek van SOVON waarbij vrijwilligers ieder jaar op vaste dagen en locaties waarnemingen verzamelen.

3.2.3 Zoogdieren

Naast vleermuizen verblijven er ook andere zoogdieren in Wijchen, maar waarnemingen hiervan zijn beperkt. Het gaat daarbij vooral om algemene soorten zoals: konijn, haas, egel en mol. De eekhoorn komt voornamelijk voor in het Oosterpark. Buiten de bebouwde kom zijn regelmatige waarnemingen van de das en de bunzing. In de directe omgeving van het projectgebied bevinden zich meerdere dassenburchten waardoor het aannemelijk is dat het onderdeel is van het leefgebied.

De steenmarter wordt slechts zeer zelden aangetroffen, er zijn sinds 2009 enkele verkeersslachtoffers gemeld. Van deze soort valt wel te verwachten dat ze in de toekomst vaker zal voorkomen gezien de snelle verspreiding in andere delen van Nederland.

3.2.4 Planten

Er zijn bijna 500 verschillende soorten waargenomen in de gemeente volgens waarneming.nl wat ongeveer gemiddeld is in de regio. Er wordt echter zeer beperkt onderzoek gedaan naar flora in de bebouwde kom vanwege het gecultiveerde karakter. Het gevolg is dat informatie over plantensoorten in het projectgebied grotendeels ontbreekt.

De gemeente stuurt aan op een gevarieerd bomenbestand maar als gevolg van de bezuinigingen neemt het aantal soorten in de openbare ruimte toch af. Het extensievere beheerregime zorgt voor een toename van het aantal bloeiende kruiden. In een aantal bermen en parken zijn bloembollen of speciale kruidenmengsels geplant.

In een aantal oeverzones en bermen zijn verschillende soorten orchideeën aangetroffen. Het zou daarbij onder andere gaan om een wespenorchis maar gedetailleerde informatie ontbreekt. Bij eigen waarnemingen was het te vroeg in het jaar voor een determinatie, zie figuur 5.

Figuur 5; Berm met orchideeën in Wijchen zuid.

3.2.5 *Andere soorten*

Naast de hierboven genoemde soortengroepen zijn er ook verschillende insecten, amfibieën en andere soorten aangetroffen. Er zijn echter te weinig gegevens voor een analyse.

Er zijn zeker 200 verschillende soorten insecten aangetroffen in de gemeente volgens waarneming.nl, maar in het beschikbare waarnemingen bestand staan alleen betrouwbare waarnemingen van soorten als de gewone aardhommel en de steenrode heidelibel. Er zijn daarnaast meerdere imkers actief in de gemeente waardoor de gewone honingbij zeer algemeen is. Van de amfibieën is de gewone pad de enige soort waar meerdere betrouwbare waarnemingen van zijn maar de groene kikker is ook zeer algemeen in de kleine wateren, zie figuur 6.

Figuur 6; Groene kikker in de vijver van Park Noord.

3.2.6 Bijzondere, kenmerkende en beschermde soorten

soort	type	voorkomen	beschermd	opmerking
Aalscholver	vogel	vrij zeldzaam	nee	
Blauwzwarte houtbij	insect	zeldzaam	nee	soort van erven en tuinen
Boerenzwaluw	vogel	algemeen	cat. 5	
Boomklever	vogel	algemeen	cat. 5	grote stijging van het aantal broedparen in de bebouwde kom
Boomkruiper	vogel	algemeen	cat. 5	
Bosuil	vogel	vrij algemeen	cat. 5	met enige regelmaat waargenomen in het Vormers Bos
Bosvleermuis ⁴	zoogdier	zeer zeldzaam	Tabel 3	zeer zeldzaam
Buizerd	vogel	algemeen	cat. 4	roofvogel van het buitengebied
Bunzing	zoogdier	algemeen	Tabel 1	
Das	zoogdier	vrij zeldzaam	Tabel 3	meerdere burchten in de regio
Eekhoorn	zoogdier	algemeen	Tabel 2	meerdere waarnemingen in het Oosterpark
Fuut	vogel	algemeen	nee	
Gaai	vogel	algemeen	nee	
Gele dovenetel	plant	algemeen	nee	
Gevlekt longkruid	plant	zeldzaam	nee	
Gewone aardhommel	insect	algemeen	nee	de bekende hommel
Gewone dotterbloem	plant	algemeen	Tabel 1	
Gewone dwergvleermuis	zoogdier	algemeen	Tabel 3	meest voorkomende vleermuis, zeer algemeen in de bebouwde kom
Gewone grootoorvleermuis	zoogdier	vrij algemeen	Tabel 3	
Gewone pad	amfibie	algemeen	Tabel 1	
Gierzwaluw	vogel	algemeen	cat. 2	afhankelijk van bebouwing voor broedplaatsen
Grauwe vliegenvanger	vogel	algemeen	cat. 5	
Groene kikker spec.	amfibie	algemeen	nee	minder algemeen dan de bruine kikker, leeft vooral in poelen
Groene specht	vogel	vrij zeldzaam	cat. 5	
Groot hoefblad	plant	algemeen	nee	
Grote bonte specht	vogel	algemeen	cat. 5	
Grote gele kwikstaart	vogel	vrij zeldzaam	cat. 3	
Hazenpootje	plant	algemeen	nee	groeiplaats bij de molen van Wijchen
Huismus	vogel	algemeen	cat. 2	koloniebroeder
Huiszwaluw	vogel	algemeen	nee	komt vaak voor bij nieuwbouw door makkelijk toegankelijk nestmateriaal (klei en modder)
IJsvogel	vogel	vrij zeldzaam	cat. 5	
Kleine dwergvleermuis	zoogdier	zeer zeldzaam	Tabel 3	lijkt sterk op de Gewone dwergvleermuis
Koolmees	vogel	zeer algemeen	cat. 5	
Kuifeend	vogel	vrij algemeen	nee	

⁴ De Bosvleermuis is zeer zeldzaam volgens vleermuis.net. Er zijn sinds 2009 regelmatige waarnemingen gemeld bij online databases maar die komen, op enkele uitzonderingen na, allemaal uit twee gemeentes in Limburg en Overijssel. De soort de afgelopen tien jaar ook enkele keren waargenomen in de regio van Wijchen maar er zijn geen verblijfplaatsen bekend in Gelderland.

Laatvlieger	zoogdier	vrij algemeen	Tabel 3	vleermuis
Lantaarntje	insect	zeer zeldzaam	nee	
Meervleermuis ⁵	zoogdier	algemeen	Tabel 3	lokaal zeldzaam, algemeen in west en noord Nederland
Merel	vogel	zeer algemeen	nee	
Moerasvergeet-mij-nietje	plant	algemeen	nee	
Pestvogel	vogel	zeldzaam	nee	regelmatige wintergast
Pimpelmees	vogel	zeer algemeen	cat. 5	
Putter	vogel	vrij algemeen	nee	
Ransuil	vogel	vrij algemeen	cat. 4	
Roek	vogel	algemeen	cat. 2	koloniebroeder
Roodborst	vogel	vrij algemeen	nee	
Rosse vleermuis	zoogdier	vrij algemeen	Tabel 3	sterke achteruitgang
Ruige dwergvleermuis	zoogdier	vrij algemeen	Tabel 3	overwintert in Nederland
Sperwer	vogel	vrij zeldzaam	cat. 4	steeds vaker in de bebouwde kom
Spreeuw	vogel	zeer algemeen	cat. 5	
Staartmees	vogel	algemeen	nee	
Steenhommel	insect	algemeen	nee	
Steenuil	vogel	vrij algemeen	cat. 1	
Vingerhelmbloem	plant	zeldzaam	nee	
Vink	vogel	zeer algemeen	nee	
Vliegenzwam	schimmel	algemeen	nee	
Vogelmuur	plant	algemeen	nee	
Watervleermuis	zoogdier	vrij algemeen	Tabel 3	
Wespenorchis	plant	vrij algemeen	-	groeiplaatsen op de oevers van het Wijchens Meer en bij Saltshof
Wilde eend	vogel	zeer algemeen	nee	
Winterkoning	vogel	zeer algemeen	nee	

⁵ De Meervleermuis is vrij algemeen in Nederland, vooral in de waterrijke gebieden van het westen en noorden. Het zwaartepunt van de wereldwijde populatie ligt in Nederland, dit is de zeldzaamste soort van Europa.

4. Beleid en wetgeving

De overheid heeft op veel verschillende manieren invloed op de Nederlandse natuur; beleid, wetgeving, subsidie. Het is aan de gemeente om hier op lokaal niveau invulling aan te geven.

In de Nota Ruimte staat dat elk huishouden recht heeft op een bepaalde hoeveelheid groen in de directe woonomgeving. Hierbij wordt 75 vierkante meter groen binnen 500 meter van het huis gehanteerd als richtgetal. Het gemeentebestuur van Wijchen heeft dit richtgetal overgenomen, maar streeft eerst naar kwaliteit.

De Nederlandse natuur wordt beschermd door drie wetten, de Natuurbeschermingswet, de Flora- en faunawet en de Boswet. Alleen de Flora- en faunawet geldt overal en is dus relevant voor het projectgebied. De Boswet is alleen van toepassing buiten de bebouwde kom en de Natuurbeschermingswet gaat over beschermde gebieden.

Het Rijk stimuleert daarnaast projecten en ontwikkelingen ten behoeve van natuur of biodiversiteit via subsidies en belastingaftrek. Zo kunnen vrijwilligers en organisaties hun projecten laten financieren via het Groen en Doen programma en zijn investeringen in natuurvriendelijke voorzieningen aftrekbaar van de belasting⁶.

4.1 Beleid

Al het gemeentelijk beleid aangaande groene ruimte en biodiversiteit valt onder een van de volgende drie kernbegrippen: **behouden**, **versterken** en **ontwikkelen**. Hieronder staan de door de gemeente gestelde speerpunten met de bijbehorende doelen en voorwaarden. Deze zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op landelijk beleid en wetgeving.

4.1.1 Behouden

Bij het behouden van bestaande natuurwaarden in de bebouwde kom heeft de gemeente de grootste rol. Deze rol heeft zij bij het opstellen van bestemmingsplannen, het toetsen van vergunningen, het beheer van de openbare ruimte en het aanwijzen van locaties voor inbreiding.

In het Groenstructuurplan Wijchen 2008 is de groenstructuur vastgesteld met daarbij een visie op de beleving en uitstraling van groen. Daarnaast is er een Standaard Plan van Eisen bij Inrichting opgesteld waarin de richtlijnen en regels staan voor de inrichting van de openbare ruimte en een lijst van de benodigde vergunningen opgenomen is. In het Milieubeleidsplan is een doelstelling opgenomen om een inventarisatie van flora en fauna ten behoeve van de bescherming uit te laten voeren. In de nota 'Inbreiding voor uitbreiding' is afgesproken het woningaantal te vergroten op een dussdanige manier dat het groene karakter blijft bestaan. Er zijn een aantal locaties aangewezen en de ontwerpen hiervan moeten worden afgestemd op aanwezige waarden en structuur.

4.1.2 Versterken

Ook bij het versterken van bestaande natuurwaarden en functies speelt de gemeente een grote rol. Met het juiste beheer kunnen de waarden op kwetsbare locaties ontzien worden. Door bij renovatie of ontwikkeling passende maatregelen op te nemen bij locaties of in de directe omgeving kunnen bestaande functies versterkt worden. De in het groenstructuurplan opgenomen visie en maatregelen voor versterken van de groenstructuur geven hier richting aan. Bij het versterken hoort ook het meenemen van de waarde voor beleving, uitstraling en recreatieve functie van het groen zoals beschreven in het Groenstructuurplan en het Speelruimteplan. Natuur wordt genoemd in het Groenstructuurplan hoewel de betekenis en waarde verder niet zijn toegelicht.

⁶ Natuurvriendelijke voorzieningen in de bebouwde omgeving F6320, Milieu Investeringsaftrek (MIA) en Vamil (willekeurige afschrijving milieu-investeringen).

4.1.3 *Ontwikkelen*

Uitgangspunten bij de ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden zijn de ontwikkeling van hoogwaardig groen en het verhogen van biodiversiteit in de woonomgeving. Hierbij speelt de gemeente weer een grote rol, maar zijn daarnaast ook projectontwikkelaars, wooncorporaties en burgers van groot belang. De focus ligt sterk op de kenmerkende groenstructuur en biodiversiteit. Ontwikkeling van de biodiversiteit is opgenomen in het Milieubeleidsplan maar niet verder uitgewerkt.

4.1.4 *Betrokken burger*

De gemeente Wijchen is de laatste jaren nadrukkelijk op zoek naar burgers die zich betrokken voelen bij hun wijk of omgeving. Bij het beheer van snippergroen en het Vormers Bos spelen bewoners al een belangrijke rol, maar ook in het behouden en ontwikkelen van natuurwaarden kunnen zij veel betekenen.

In het coalitieakkoord 2014-2018 van de gemeente staan meerdere doelstellingen opgenomen over burgerparticipatie groen, zoals het samen uitvoeren van onderhoud en samenwerking met actoren bij de inrichting.

4.2 **Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen**

De Flora- en faunawet is in 2002 geïntroduceerd en reguleert onder andere schadebestrijding, jacht en handel. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet bundelt alle voorwaarden en afspraken ten aanzien van soortenbescherming uit nationale wetgeving en internationale verdragen, zie bijlage 2.1.

De wet bevat geen specifieke verbodsbepalingen, maar stelt voorwaarden en kaders waaraan moet worden voldaan. Het uitgangspunt van de wet bij ruimtelijke ingrepen is 'nee, tenzij'. Ingrepen waarvan niet kan worden uitgesloten dat ze een schadelijk effect hebben op de instandhouding van beschermde soorten zijn in eerste instantie verboden ('nee'). Van dit verbod kan echter worden afgeweken ('tenzij') door maatregelen op te nemen die deze schadelijke effecten opvangen, of als aangetoond wordt dat er geen sprake is van een schadelijk effect. Afhankelijk van de aanwezige soorten en gebiedsfunctie gelden er verschillende voorwaarden waar aan voldaan moet worden.

Daarnaast geldt altijd de zorgplicht, deze houdt in dat "menselijk handelen geen nadelige gevolgen voor flora en fauna mag hebben". Het komt erop neer dat schade altijd voorkomen of beperkt dient te worden en aangebrachte schade moet worden hersteld. De zorgplicht is eigenlijk het belangrijkste onderdeel van de wet, aangezien ze altijd en overal geldt en gezien kan worden als de basis van alle verdere voorwaarden uit de wet. Informatie over de relevante voorwaarden van de Flora- en faunawet staat in bijlage 2.2 en 2.3.

Onderzoek naar de aanwezigheid van soorten en de impact van de ingreep hierop is dus essentieel bij de Flora- en faunawet. De specialistische kennis die nodig is voor dergelijke onderzoeken en het ontwerpen van de benodigde maatregelen wordt vaak geleverd door adviesbureaus.

4.2.1 *Soorten en beschermingsregimes*

Er is een groot aantal soorten opgenomen in de Flora- en faunawet waarvan het merendeel niet relevant is voor Wijchen. Zo zijn alle Europese broedvogels opgenomen en staan er ook walvissen en zeehonden op de soortenlijst. Bij het opstellen van deze lijst is gekeken naar internationale afspraken zoals de Habitatrictlijn, de Rode Lijsten en het belang van de soort. Relevante soorten voor het projectgebied zijn daaruit bijvoorbeeld stadsvogels en vleermuizen. In bijlage 4 wordt verder ingegaan op de beschermde soorten die in Wijchen zijn aangetroffen.

De soorten van de lijst zijn opgedeeld in vier beschermingsregimes. Belangrijke factoren hierbij zijn de (internationale) waarde en de kwetsbaarheid van de soort. Voor deze regimes

gelden verschillende voorwaarden waaraan ingrepen moeten voldoen. Broedvogels hebben daarbij een aparte categorie met een eigen indeling. Alle andere soorten zijn verdeeld over drie tabellen.

Tabel 1: Voor de soorten van tabel 1 geldt een algehele vrijstelling.

Tabel 2: Voor de soorten van tabel 2 is vaak een vrijstelling mogelijk maar daarbij gelden duidelijke voorwaarden. Een ontheffing is nodig als een ingreep een negatieve impact heeft op de regionale instandhouding.

Tabel 3: Heeft een locatie een belangrijke functie bij de lokale instandhouding van een soort op de lijst van tabel 3, dan is een ontheffing voor een ingreep noodzakelijk. Hiervoor gelden strenge voorwaarden.

Broedvogels: Een bebroed nest is in alle gevallen beschermd, maar voor werkzaamheden die starten buiten het seizoen geldt een vrijstelling. Daarnaast zijn de nesten van een aantal honkvaste vogelsoorten het hele jaar door beschermd.

Meer informatie de beschermingsregimes staat in bijlage 2.4.

4.2.2 Procedure bij de Flora- en faunawet

Bij elke ruimtelijke ingreep moet worden getoetst of deze voldoet aan de voorwaarden uit de Flora- en faunawet. Deze toetsing kan worden gedaan bij de aparte procedure voor de Flora- en faunawet of als onderdeel van de procedure voor een omgevingsvergunning.

In 2010 is de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) geïntroduceerd. Hierbij zijn vergunningen en ontheffingen uit natuurwetgevingen bij ruimtelijke ontwikkelingen gebundeld met 23 andere vergunningen, zoals de reclamevergunning en de bouwvergunning in één omgevingsvergunning. De gemeente is verantwoordelijk voor deze omgevingsvergunning, waarmee ze een aantal nieuwe taken heeft gekregen zoals het toetsen van een natuuronderzoek.

Als eerste moet de initiatiefnemer bewijzen dat de geplande ingreep geen negatieve impact op de instandhouding van beschermde soorten zal hebben. Het is aan de gemeente om te oordelen of dit voldoende is onderbouwd, zodat is voldaan aan de bepalingen uit de wet. Kan het ontbreken van een negatieve invloed niet worden bewezen of zal deze plaatsvinden, dan is het aan de initiatiefnemer om een onderbouwd plan op te stellen om deze te vermijden of te compenseren. De gemeente vraagt met deze onderbouwing vervolgens een 'Verklaring van geen bezwaar' (Vvgb) aan bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

Vanuit de RVO wordt vervolgens een procedure gestart die kan leiden tot:

1. Vrijstelling: Als er geen negatieve gevolgen zijn voor beschermde soorten dan geldt een vrijstelling.
2. Positieve afwijzing: RVO kan bij de aanvraag alsnog oordelen dat deze in aanmerking komt voor een vrijstelling. Een goede onderbouwing en risicobeheerplan vergroot de kans op een positieve afwijzing.
3. Ontheffing: Als de geplande ingreep van voldoende maatschappelijk belang is, wordt er een ontheffing afgegeven, wanneer voldoende mitigerende en compenserende maatregelen zijn opgenomen in het plan. Deze maatregelen moeten specifiek op de locatie en de soorten zijn ontworpen.
4. Afwijzing: Een ingreep kan ook verboden worden als het maatschappelijke belang als onvoldoende wordt beschouwd. Een tijdelijke afwijzing wordt regelmatig afgegeven als de onderbouwing of het uitvoeringsplan gebreken vertoont.

De voorwaarden waaraan een vrijstelling of ontheffing moet voldoen verschillen per beschermingsregime. De voorwaarden en achtergronden die bij deze procedure en toetsing horen zijn als bijlage 3 uitgewerkt.

4.2.3 Omgevingsvergunning

Zoals eerder genoemd zijn de voorheen apart getoetste wetten en of vergunningen ondergebracht in één omgevingsvergunning waarbij deze vergunningen deelactiviteiten genoemd zijn. De gemeente is het bevoegd gezag voor deze omgevingsvergunning. Wanneer alle deelactiviteiten binnen de omgevingsvergunning zijn afgehandeld, verleent de gemeente een omgevingsvergunning, waarmee de initiatiefnemer zijn of haar werkzaamheden kan starten.

De eerder beschreven ontheffingsaanvraag voor de Flora- en faunawet en het daarbij horende traject via RVO, die als een aparte procedure in gang kan worden gezet, kan ook opgestart worden bij de aanvraag van een omgevingsvergunning. De aparte procedure bij de Flora- en faunawet start vaak bij grote ontwikkelingen, zoals een stadsuitbreiding waarvoor een nieuw bestemmingsplan geschreven wordt. Er is dan ook een omgevingsvergunning nodig voor de uitvoer en alle deelfasen van zo'n plan, maar daarbij kan de algehele ontheffing van de Flora- en faunawet gebruikt worden.

Uit onderzoek van Alterra blijkt dat in minder dan 0,1% van de aanvragen voor een omgevingsvergunning sprake is van handelen met gevolgen voor beschermde dieren- en plantensoorten, terwijl een grote meerderheid van de geplande activiteiten van het type is waarbij gevolgen mogelijk zijn.

De Flora- en faunawet is relevant bij alle stappen van een plan- en uitvoeringstraject. Is hiervoor een omgevingsvergunning nodig, dan heeft zowel de aanvrager als de gemeente een duidelijke rol. Bij het voortraject van zo'n aanvraag omgevingsvergunning en de aanvraag zelf, wordt antwoord gegeven op de vraag of negatieve gevolgen voor de instandhouding van beschermde soorten kunnen worden uitgesloten. De afzonderlijke stappen van de procedure zijn beschreven in bijlage 3.1.

4.2.4 Gedragscode

De in de Flora- en faunawet opgenomen voorwaarden hebben ook betrekking op onderhoudswerkzaamheden. Voor veel beschermde soorten kan bij de uitvoering daarvan volstaan worden met een reeks vaste voorwaarden. Dit pakket aan voorwaarden kan worden vastgelegd in een gedragscode die, wanneer ze is goedgekeurd door het Ministerie, recht geeft op automatische vrijstelling bij aanwezigheid van de beschreven soorten.

De gemeente Wijchen maakt voor het beheer van de openbare ruimte gebruik van de gedragscode 'Werken binnen de Flora- en faunawet'. In deze gedragscode staat onder andere vermeld hoe te werken binnen de voorwaarden van de Flora- en faunawet en daarmee aanwezige natuurwaarden te behouden. Het is aan de gemeente om deze gedragscode te hanteren. Daarbij kan gekozen worden uit gedragscodes gericht op groenbeheer of op waterhuishouding, maar het is afhankelijk van de branche waarop de gedragscode van toepassing is. Een nieuwe gedragscode voor groenbeheer van Vereniging Stadswerk Nederland "Bestendig beheer groenvoorzieningen" is onlangs voorgelegd aan het Ministerie van Economische Zaken. De verwachting is dat in september 2014 deze definitief vastgesteld wordt.

In iedere gedragscode staan uitgebreide beheermaatregelen zoals regels en planning en uitvoering van werkzaamheden genoemd. Het is aan de opdrachtgever om deze op te nemen in het plan van uitvoering. In dit geval is het aan de gemeente om hiervoor beleid op te stellen.

5. Natuur in de samenleving

In de voorgaande hoofdstukken is het projectgebied uitgebreid beschreven en zijn beleidsdoelen en regelgevingen geïnventariseerd. Maar om met deze resultaten aan de slag te kunnen gaan is meer nodig. Stadsnatuur is een relatief onbekend fenomeen dat sterk wordt ondergewaardeerd. De bebouwde kom is een zeer divers ingericht landschap waarin veel plant- en diersoorten hun plek vinden. Van oudsher al kennen dorp en stad een heel scala aan kenmerkende soorten zoals muurbloemen, stadsvogels en vleermuizen.

Om antwoord te geven op de onderzoeksvragen is gekeken welke waarde natuur voor ons heeft en welke vorm die actie aan kan nemen. Veel ontwikkelingen zijn in steeds sterkere mate afhankelijk van betrokken burgers zowel bij de initiatieffase als bij de uitvoering en het beheer. Door mensen ervan bewust te maken dat groen en natuur voor hen een toegevoegde waarde heeft in de woonomgeving raken ze er eerder bij betrokken.

5.1 Functies en waarden

Het groen in de bebouwde kom heeft vele functies en vertegenwoordigt belangrijke waarden voor ons en voor de natuur. Het grootste deel daarvan bevindt zich in het openbaar groen, maar er zijn ook natuurwaarden te vinden in andere delen van de bebouwde kom. Tuinen vormen een belangrijk leefgebied voor veel soorten en zelfs bebouwing is een voor sommige soorten essentiële verblijfplaats.

5.1.1 *Ecologisch belang van de bebouwde kom*

De bebouwde kom vervult een belangrijke functie in de Nederlandse biodiversiteit. Een gevarieerde en groene kern bevat veel verschillende biotopen. Het gevolg is dat de moderne stad steeds belangrijker wordt voor de Nederlandse soortenrijkdom. In veel gevallen bevat de bebouwde kom een hogere spontane soortenrijkdom dan het buitengebied, dat door monoculturen wordt bepaald.

De grootste natuurwaarde van Wijchen is dan ook te vinden in de verscheidenheid aan biotopen. Eekhoorns en orchideeën in de lanen en parken van het dorp, kleine graslandjes en hagen in de oude bedrijventerreinen, huiszwaluwen en natuurlijke oevers bij een nieuwbouwwijk en plek voor de huismus en vleermuizen in de oudere wijken.

5.1.2 *Groene woonomgeving*

Een groene woonomgeving kan op veel manieren omschreven worden, de gemeente Wijchen heeft de functies van haar openbaar groen als volgt omschreven in het Groenbeheerplan:

- **Beleving en recreatie:**
De inrichting van het openbaar groen bepaald voor een groot deel het beeld van een dorp of buurt. De aanwezigheid van groen betekent het verschil tussen een saaie en kille omgeving of een gebied waar het prettig recreëren is.
- **Begeleiding en structuur:**
Naast de beleving is het groen ook zeer belangrijk voor de opzet en structuur van de bebouwde kom. Hagen en struiken begeleiden speelzones of uitlaatgebieden en hoofdwegen in de bebouwde kom zijn vaak te herkennen aan lanen of brede bermen.
- **Spelen en educatie:**
Trapveldjes en speeltuinen zijn een vast onderdeel van het openbaar groen, maar ook speelbossen hebben een belangrijke functie. Daarnaast heeft groen ook een educatieve functie.
- **Integratie en samenleving:**
Groen biedt ontmoetingsplekken voor bewoners en is daarmee belangrijk voor het onderling contact in en de cohesie van een wijk.

Deze functies vertegenwoordigen belangrijke waarden voor de samenleving die zijn beschreven in het TEEB concept. TEEB is een internationale studie naar de economische betekenis van biodiversiteit en ecosysteemdiensten. In Nederland zijn zes studies uitgevoerd vanuit het ministerie van Economische Zaken waaronder: Natuur en gezondheid, het

Nederlandse bedrijfsleven en TEEB-stad⁷. Aansprekende resultaten hieruit zijn bijvoorbeeld dat een groene woon- werkomgeving geld bespaart op de gezondheidszorg⁸ en een positieve invloed heeft op de prijs van vastgoed.

“the Economics of Ecology and Biodiversity”:

- Bij woningen in het Gooi, Almere en Nijmegen is een verband aangetoond tussen de gemiddelde woningprijs en de nabijheid van parken of natuurgebieden. De gemiddelde WOZ-waarde van woningen in groene wijken of nabij natuurgebieden ligt 15 tot 31 procent hoger dan waar dat niet het geval is. Onafhankelijk van de grootte van de woonplaats of het woningsegment.
 - De aanwezigheid van openbaar groen in de bebouwde kom heeft een duidelijk positief effect op de gezondheid van bewoners. Groen nodigt uit tot bewegen, draagt bij aan de algemene luchtkwaliteit en een groene en levendige omgeving vermindert de gevolgen van depressie.
- Uit onderzoek van KPMG naar een casus in de Amsterdamse wijk Bos en Lommer bleek dat investeren in 10% vergroening van de leefomgeving binnen 4 tot 12 jaar winstgevend kan zijn voor de samenleving door verlaging van ziekteverzuim en zorgkosten.

Groen is niet alleen beeldbepalend in de woonomgeving, het vertegenwoordigt ook waarden en functies die essentieel zijn voor een hoogwaardige woonsituatie. Tuinen maken een groot deel uit hiervan maar openbaar groen heeft meer functies voor de samenleving.

5.2 Burgerparticipatie

Burgerparticipatie groen in Wijchen bestaat nu vooral uit het beheren van snippergroen in wijken, maar er zijn veel meer mogelijkheden. Door samen na te denken en te werken aan natuur in het dagelijks beheer of nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zijn grote stappen mogelijk voor het versterken en ontwikkelen van de natuurwaarden in hun omgeving. Bewustwording over de impact die inrichting heeft op de lokale soortenrijkdom en de kansen die dit biedt voor de natuur is daarbij een van de belangrijkste onderdelen.

5.2.1 Rijksnatuurvisie

In de eerder genoemde nieuwe Rijksnatuurvisie die in mei 2014 gepresenteerd is wordt uitgebreid aandacht gegeven aan de samenleving. Het doel is om natuur in de toekomst nadrukkelijk ook te ontwikkelen in en bij de bebouwde kom. Voor initiatieven en projecten met deze doelstelling komen subsidies en ondersteuning beschikbaar.

5.2.2 Voorbeelden van burgerparticipatie

Burgerparticipatie natuur kan verschillende vormen aannemen zoals informatie vergaren, gezamenlijk beheer uitvoeren en inspraak bij de inrichting. Succesvolle voorbeelden zijn:

- Een stadsnatuurmeetnet.
 - De gemeente Leiden heeft een informatiesysteem met flora en fauna gegevens die geleverd worden door burgers. Deze inventarisaties worden op vrijwillige basis uitgevoerd.
- Natuurbeheer of inrichting door vrijwilligers.
 - Verenigingen zoals Vrijwillig Landschapsbeheer Beuningen en Natuurwerkgroep de Spaanse Ruiter (gemeente Voorst) beheren terreinen, werken aan kleinschalige natuurontwikkeling en recreatieve waarden.
 - Bewoners van de wijk de Velden in Almere beheren sinds 2003 het Kronkelveld waar vlak naast de bebouwing reeën en vossen lopen en bijzondere orchideeën groeien.
 - Bijenlinten in de gemeenten Almere en Deventer.

⁷ Deze onderzoeken zijn uitgevoerd door KPMG en Wittenveen+Bos in samenwerking met verscheidene gemeenten.

⁸ “Mensen met een groene woonomgeving voelen zich gezonder. Dat niet alleen: ze zijn ook gezonder, want ze bezoeken minder vaak de huisarts met gezondheidsklachten.” Zorgatlas: Beschikbaarheid openbaar groen 2006.

- Inspraak bewoners of lokale experts bij het opstellen van beleid, beheer en ontwerp voor biodiversiteit rond buurten of bedrijventerreinen.
 - Bij het opstellen van het Ecologisch Masterplan Almere hebben bewoners actief meegesproken over de waarden en functies van groen.
- Zie ook inspraakgroepen zoals bij het Westerpark in Amsterdam en het 'Water leeft bij u in Lindenholt' project in de gemeente Nijmegen.

Figuur 7; Natuureducatie in park noord, Wijchen

Deze projecten vragen allen een sterke inzet vanuit de gemeente, voornamelijk bij de start maar ook later in een project zoals bestendig beheer. In ruil daarvoor leveren vrijwilligers maatwerk en draagvlak.

6. Toekomstvisie

Wijchen is een groene gemeente met in het hart een groen dorp. De lanen, parken en andere groenzones bepalen niet alleen voor een groot deel het beeld van het dorp maar herbergen ook belangrijke waarden voor mens, milieu én natuur. Om hier in de toekomst vorm aan te geven zijn in dit hoofdstuk een aantal doelstellingen geformuleerd. Deze zijn gebaseerd op de onderzoeksvragen en vormen de basis voor de visie.

6.1 Doelstellingen

De doelstellingen hebben als gezamenlijk kenmerk dat ze op een concrete manier vorm geven aan het antwoord op de onderzoeksvragen. Door de formulering en benoemde elementen zijn ze richtinggevend voor toekomstig groenbeleid voor Wijchen.

1. Een robuuste en hoogwaardige groenstructuur voor het hele dorp.

Het uitgangspunt is om de kwaliteit van de groene ruimte te behouden en duurzaam te maken door eisen te stellen aan de bepalende factoren: beheer, inrichting en oppervlak.

Onderzoeksvraag: *Welke natuurwaarden bevinden zich in de “natuurlijke groene leefomgeving” en hoe kunnen deze behouden blijven?*

De inrichting van Wijchen is groen en divers maar de kwaliteit staat wel onder druk. Vooral in de grotere groenzones, lanen en de oudere wijken komen veel verschillende planten- en diersoorten voor. Daarbij blijft het aantal kritischere soorten wel laag, maar dat is te verwachten aangezien natuur niet de hoofdfunctie is zoals die dat wel is in natuurgebieden. Daarnaast is het openbare groen binnen de nieuwe wijken erg kaal met veel gazons en weinig soorten. Voor het behouden van de kwaliteit binnen de hoofdgroenstructuur zijn striktere richtlijnen voor beheer en inrichting nodig. Daarnaast is een nieuwe begrenzing nodig, waarin het groen vlak buiten de bebouwde kom en in de nieuwe wijken ook is opgenomen.

2. De instandhouding van wettelijk beschermde soorten bij ruimtelijke ingrepen bewaken.

Door de kaders van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen te integreren in gemeentebeleid, kan de gemeente haar controlerende en uitvoerende taken uitvoeren.

Onderzoeksvraag: *Welke in Wijchen voorkomende soorten zijn beschermd en hoe kan de gemeente hun instandhouding waarborgen?*

Er komen een aantal streng beschermde soorten voor in Wijchen. Deze worden vooral aangetroffen op of rond bebouwing (vleermuizen, huismus), maar er komen ook beschermde soorten van een bosrijke of landelijke omgeving voor. Daarnaast broeden er in het openbare groen van de bebouwde kom veel vogelsoorten.

De huidige aanpak van de gemeente Wijchen aangaande ruimtelijke ingrepen en de Flora- en faunawet is niet gewaarborgd in het beleid. Het gevolg is dat overtredingen onvermijdbaar en moeilijk te controleren zijn. Door de wetgeving en relevante gedragscodes te integreren in het gemeentebeleid, kan de instandhouding van beschermde soorten beter gewaarborgd worden. Daarvoor is een duidelijk toetsingskader nodig welke door zowel de initiatiefnemer als de gemeente gehanteerd kan worden.

3. De locatie gebonden natuurwaarden behouden en versterken.

Begroeiing of andere ruimtelijke factoren vertegenwoordigen vaak belangrijke functies voor de lokale soortenrijkdom. Door bij beheer of inrichting rekening te houden met deze, vaak tijdelijke, functies blijft de natuurwaarde van een gebied behouden.

Onderzoeksvraag: *Welke gebiedswaarden zijn belangrijk en hoe kunnen deze verder ontwikkeld worden?*

Diverse delen van Wijchen vertegenwoordigen essentiële functies voor verschillende soortengroepen. De belangrijkste waarden zijn te vinden in bermen, ruige graslanden, oevers en de bebouwing waar orchideeën bloeien, vogels broeden en insecten foerageren. Deze

natuurwaarden zijn vaak verbonden aan groeiseizoenen of broedperiodes. Een beheer dat (deels) is gestoeld op de aanwezigheid van deze functies zou een grote stap betekenen voor de verduurzaming van de Wijchense natuur.

4. Realisatie van een voor bewoners zichtbare toename van de kenmerkende soortenrijkdom.

Door doelsoorten aan te wijzen die kunnen dienen als ambassadeur voor beleavings- en natuurwaarden kan bij het opstellen van beleid of beheer gebruik worden gemaakt van een vaste basis.

Onderzoeksvraag: *Welke soorten passen bij Wijchen en welke maatregelen zijn nodig voor een duidelijk waarneembare toename?*

Bij Wijchen passen vooral soorten van het rivierengebied (rivierduin) en de (groene) bebouwde kom zoals gierzwaluw, moerasorchidee, bij en eekhoorn. Door maatregelen voor de ambassadeurs standaard op te nemen bij inrichting en beheer kan een sterke basis gecreëerd worden voor het behouden van deze soorten. Mogelijkheden voor een toename moeten vooral gezocht worden via burgerparticipatie of prestatieafspraken met ontwikkelaars.

5. Inzetten op de participatiesamenleving en bewustwording over functies en waarden van de Wijchense natuurwaarden.

Het uitgangspunt is dat onbekend onbemind maakt. Door bewustwording te creëren schep je mogelijkheden voor participatie, waarvoor vanuit landelijk beleid veel aandacht is.

Onderzoeksvraag: *Wat is nodig om de samenleving aan te zetten tot actie?*

De gemeente is alleen niet in staat om de voorgaande doelstellingen te realiseren. Daarbij heeft de samenleving ook een grote rol. De voorbeelden in paragraaf 5.2 laten zien dat er veel mogelijkheden zijn om samen met de samenleving te werken aan natuurbehoud en ontwikkeling maar dat er altijd inzet vanuit de lokale overheid nodig is. Startpunten hierbij zijn bewustwording van natuurwaarden en ondersteuning van initiatieven voor het behouden, versterken en ontwikkelen hiervan.

6.2 Toekomstvisie

Om natuur vorm te geven en een duidelijke visie daarvoor op te stellen zijn uit de bovenstaande doelstellingen vier belangrijke elementen gehaald. Deze bepalen het toekomstbeeld van natuur. Bij natuur in Wijchen gaan we er vanuit dat:

- De aanwezigheid van natuur in de woon/werkomgeving van grote waarde is voor de samenleving.
- De duurzame instandhouding van beschermde waarden een plicht is voor iedere beheerder en ontwikkelaar.
- Er een grote rol binnen natuur is weggelegd voor de samenleving.
- De bebouwde kom belangrijk is voor de Nederlandse soortenrijkdom.

Hieruit komt de volgende visie:

*'In de toekomst is en blijft Wijchen een groen dorp waar met de samenleving wordt gewerkt aan een hoogwaardige, natuurlijke en kenmerkende inrichting. Daarvoor zet de gemeente Wijchen in op het **behouden, versterken en ontwikkelen** van haar natuurwaarden door zich sterk te maken voor een goede waarborging van bestaande waarden en ondersteuning bij initiatieven voor nieuwe natuur.'*

7. Conclusie en acties

In hoofdstuk 6 zijn vijf doelstellingen geformuleerd die betrekking hebben op de groenstructuur, natuurwaarden, soortenrijkdom, bewustwording en instandhouding. In dit hoofdstuk wordt eerst bekeken hoe tegen de resultaten van de inventarisatie en uiteindelijke geformuleerde doelstellingen aan gekeken kan worden. Daarbij komt naar voren waar zoal tegenaan gelopen is en waar nog vragen liggen. Met deze gegevens worden de doelstellingen verder uitgewerkt en toegelicht. Voor de realisatie van deze doelstellingen zijn meerdere acties nodig, zoals het opstellen van beleid en het nemen van maatregelen. Daarin wordt meegenomen dat doellocaties vaak meerdere waarden en functies hebben die een toegevoegde waarde vertegenwoordigen. De concrete uitwerking van de doelstellingen is daarbij gericht op het **behouden, versterken en ontwikkelen** van natuurwaarden met een enkele verwijzing naar de overige functies.

Realisatie van de doelstellingen is een project voor de lange termijn. Met de aparte acties zijn wel al snel resultaten te verwachten. De gemeente Wijchen heeft de intentie om hier op korte termijn werk van te maken. Om uitvoering van de in dit hoofdstuk genoemde acties vervolgens te realiseren is het belangrijk om deze om te zetten in beleidsregels. Naar aanleiding van de beschreven doelstellingen en acties zijn mogelijke beleidsregels opgesteld, deze staan in bijlage 5.

7.1 Discussie en conclusie

Bij de resultaten van de inventarisatie en de daaruit voortkomende doelstellingen en beschreven toekomstvisie zijn een aantal kanttekeningen te plaatsen. Dit komt vooral door dat het bestaande beleid weinig concreet was en er geen representatieve verspreidingsgegevens beschikbaar waren. Omdat natuur in het huidige beleid geen apart thema is, ontbrak een duidelijk startpunt. De doelen voor natuur bestonden uit ambities zonder concrete doelstellingen. De doelstellingen die in hoofdstuk 6 zijn geformuleerd zijn dan ook nieuw en hebben nog een beperkte basis.

De verspreidingsgegevens die zijn gebruikt komen van vrijwilligers en zijn niet representatief voor het hele projectgebied. De gegevens geven wel een goede indicatie van wat er mogelijk is maar veel soortengroepen zijn sterk onderbelicht. Door de vele wijzigingen bij overheidsinstanties was het lastig om up-to-date informatie te verkrijgen over de Flora- en faunawet. Websites en diensten die zijn opgezet voor het vergunningstraject, handhaving en informatievoorziening zijn sinds 2010 meerdere keren verplaatst terwijl de oude informatie wel online is blijven staan.

Er zijn veel verschillende varianten en programma's voor burgerparticipatie en inspraak. Maar daarbij is elke uitwerking sterk afhankelijk van de betrokkenheid van de diverse partijen, duidelijk beleid en een visie hoe met de natuurwaarden in de toekomst om te gaan.

Uit al het eerder beschrevenen kan geconcludeerd worden dat de groene en natuurlijke inrichting van de bebouwde kom belangrijke waarden vertegenwoordigen voor de samenleving. Hier is veel aandacht voor in de toekomst door een sterke focus op natuur in de bebouwde kom voor en door burgers. Naar aanleiding van het onderzoek zijn de vijf doelstellingen en een visie opgesteld vanuit de drie basisprincipes **behouden, versterken en ontwikkelen**. De visie verwoordt waar het daadwerkelijk om gaat en de doelstellingen moeten daar vorm aan geven. En zoals eerder aangegeven kan dit met name bereikt worden met beleid voor groen en natuur en door dat uit te voeren.

Er zijn zeker mogelijkheden voor de natuur in Wijchen in de toekomst. Er wordt vaak gezegd dat er geen natuur is in de bebouwde kom. Daar is geen ruimte voor en het past er niet. Maar als je goed kijkt in een groen dorp als Wijchen vind je een hoge, voornamelijk potentiële, natuurwaarde. Het sterke punt van Wijchen is de diversiteit aan biotopen met veel groen, waterpartijen en typen bebouwing. Er zijn meerdere kritische soorten aangetroffen en de grote groenzones zijn robuust.

Door bij ingrepen rekening te houden met de bestaande waarden kunnen deze behouden blijven. Voor het versterken en ontwikkelen van natuurwaarden is veel mogelijk bij ruimtelijke ontwikkelingen of andere grote ingrepen. Hierbij moet gedacht worden aan geïntegreerde maatregelen en dubbelfuncties, zoals nestruimtes in bebouwing en drachtplanten voor bijen in het groen. Ook kunnen zones in de openbare ruimte ontwikkeld worden die ruimte bieden voor toekomstige mitigerende en compenserende maatregelen. Een uitwerking van de doelstellingen wat leidt tot benodigde acties en passende beleidsregels vormt daarvoor een voorzet.

7.2 Een robuuste en hoogwaardige groenstructuur

De groene ruimte herbergt veel belangrijke waarden en functies zoals beleving, natuur, waterberging, trefplaats voor bewoners en aankleding van de woonomgeving. Door de hoofdgroenstructuur opnieuw vast te leggen, de natuurwaarden apart te benoemen en een passend (ecologisch onderbouwd) beheer op te stellen blijft de kern van Wijchen natuurlijk groen en ontstaat een hoogwaardige inrichting.

De doelstelling *“Een robuuste en hoogwaardige groenstructuur voor het hele dorp”* sluit daar op aan. De doelstelling beoogt dat het hoogwaardige groen van Wijchen behouden dient te blijven op een zodanige manier dat de waarde en functionaliteit bewaard blijft. Het doel is dus groen van een hoogwaardige kwaliteit. Die kwaliteit is afhankelijk van een aantal factoren: de inrichting, het beheer en de kwantiteit (oppervlak en robuustheid van de locaties).

Het profiel waar de meeste kansen liggen is in eerste instantie groen. Daarnaast bieden landschap en bebouwing ook ruimte voor hoogwaardig groen. Elementen binnen deze profielen zijn de grote parken, de landschapszones en de verbindende elementen en stapstenen zoals lanen en bermen. Maar ook de groene structuur in de wijken gevormd door speelplaatsen en tuinen is hierbij een belangrijk ondersteunend element. Om duidelijk te krijgen welk beleid nodig is voor het behouden en ontwikkelen van de groene ruimte is dit hieronder verder uitgewerkt.

Behouden

Het behouden van de bestaande groene oppervlakte is vooral een beleidskwestie dus ligt de grootste rol bij de gemeente. Momenteel is hiervoor een hoofdgroenstructuur aangewezen in het Groenstructuurplan (Gsp). In het huidige plan, dat tot 2018 geldig is, ontbreken een aantal waardevolle zones en zijn de natuurlijke waarden en functies van groen onderbelicht. Het Gsp vormt tevens de basis voor de regels bij de uitgifte (verkoop) van groenstroken en het Standaard Programma van Eisen (SPvE).

Door het beheer en renovatie van het openbare groen is de gemeente bepalend voor de inrichting. De hierbij te maken keuzes zijn van grote invloed op de kwaliteit van de groenstructuren. Door bij deze keuzes de aanwezige natuurwaarden te betrekken, blijven deze bestaande waarden behouden. De hoofdgroenstructuur is geschikt om hiermee te starten maar op de lange termijn zouden deze afwegingen ook daarbuiten gemaakt moeten worden.

Ontwikkelen

Wijchen heeft op dit moment een solide en hoogwaardige hoofdgroenstructuur maar de kwaliteit van de kleinere structuren staat al jaren onder druk. Het relatief intensieve beheer dat nodig is om hoogwaardig snippergroen in stand te houden past niet langer in de efficiëntie die van een gemeente wordt gevraagd.

De gemeente heeft nog altijd een belangrijke rol bij het ontwikkelen of opwaarderen van het groen in de bebouwde kom, maar die is regelmatig een ondersteunende. Bewoners en andere actoren nemen steeds meer de verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving en dat biedt kansen voor een hoogwaardige inrichting. Om dit te ondersteunen is beleid nodig met aanvullend structureel budget voor ondersteuning van initiatieven. Deze ondersteuning kan in de vorm van subsidie, maar ook door delen van kennis of verlenen van ondersteuning bij

planvorming. Maar de gemeente moet ook het goede voorbeeld geven door steeds te blijven zoeken naar geschikte manieren om haar openbaar groen hoogwaardig te houden en dit te communiceren.

De waarden en functies van natuur vormen de basis voor het TEEB concept. Uit onderzoek naar dit concept is gebleken dat natuur en groen een duidelijke financiële waarde vertegenwoordigd. Naar aanleiding van deze resultaten zijn rekenmodellen en richtlijnen opgesteld om initiatiefnemers en ontwikkelaars te ondersteunen bij de planvorming. Door dit concept mee te nemen in de berekeningen voor ruimtelijke ontwikkelingen kunnen gerichte maatregelen genomen worden voor een waardevolle en multifunctionele groenstructuur.

De benodigde acties voor de gemeente zijn:

1. Instandhouding en verbetering huidige groenbeleid, met tijdige bijstelling. Hierin meegenomen:
 - Beperking van ontwikkelingen die inkrimping van de hoofdgroenstructuur opleveren.
 - Functies en waarden van het groen in Wijchen beschrijven en de daaraan verbonden eisen (inrichting, afmeting, beheer) vastleggen.
 - Voorwaarden voor areaalcompensatie opstellen.
 - Het aandeel (percentage) groen in gebieden buiten de hoofdgroenstructuur in stand houden door:
 - o Vastleggen van het minimale percentage groen in iedere wijk.
 - o Achteruitgang van het groenareaal ruim te compenseren.
 - o Aanvullende eisen op te nemen in de beleidsregels uitgifte groenstroken.
 - o Groene tuinen promoten en onderzoek te doen naar mogelijkheden om eisen te stellen aan de inrichting van voortuinen.
2. De natuurwaarden en functies van het groen opnemen in het groenstructuurplan. Hierbij meegenomen:
 - Renovatie groen toetsen aan de bestaande natuurwaarden.
 - De uitgangspunten en resultaten van TEEB meenemen bij ruimtelijke ontwikkeling.
 - Het groenbeheer aan laten sluiten op de vastgestelde waarden zodat de kwaliteiten gewaarborgd worden.
3. Hoogwaardig groen op de agenda zetten en daarbij:
 - Aansluiten bij landelijke initiatieven zoals 'Groene Stad' of 'Groen en Doen'.
 - Actief zoeken naar oplossingen voor de verschraving van het groen buiten de hoofdstructuur.
 - Herkenbaar maken dat groen leeft.
4. Burgers betrekken bij het groen in de eigen leefomgeving en daarbij:
 - Burgers informeren over het groen en de waarden daarvan in hun wijk door:
 - o Seizoenen herkenbaar te maken in het groen.
 - o Communiceren over doelstellingen en maatregelen van het beheer.
 - Burgers betrekken bij het onderhoud van met name het kleinschalige groen in de wijken door burgerparticipatie.
 - Structureel budget voor ondersteuning groene burgerinitiatieven.

7.3 Instandhouding van beschermde soorten

Een van de belangrijkste doelen van de natuurbescherming is het **behouden** van de soortenrijkdom. De bescherming van soorten is geregeld via de Flora- en faunawet. Om deze te waarborgen in Wijchen is de volgende doelstelling opgesteld: *"De instandhouding van wettelijk beschermde soorten bij ruimtelijke ingrepen bewaken."* De gemeente heeft via twee wegen invloed op de duurzame instandhouding van beschermde soorten bij ruimtelijke ingrepen. Ze is zelf uitvoerder van ruimtelijke ingrepen en ze toetst de wetgeving bij aanvragen voor een omgevingsvergunning. Hoe hiermee om te gaan is een gevoelig vraagstuk. De correcte werkwijze heeft een hardnekkige bureaucratische reputatie en kan resulteren in veel beperkingen voor een project. Een onjuiste aanpak kan daarbij resulteren in hoge boetes of het stilleggen van de werkzaamheden. Een goede afgewogen aanpak vermijdt al deze problemen zonder concessies te hoeven doen. Duidelijkheid over de voorwaarden, mogelijkheden en informatie over aanwezige soorten is daarbij nodig.

Omgevingsvergunning

De gemeente is verantwoordelijk voor het controleren en afgeven van omgevingsvergunningen en vervolgens voor de handhaving daarop. De achtergronden van de wetgeving zijn in hoofdstuk 4 besproken. Door een toetsingskader op te stellen met duidelijke richtlijnen en voorwaarden waaraan een aanvraag moet voldoen, komt er een duidelijke basis voor het beoordelen van de aanvraag. Dit kader zou daarbij ook een basis moeten vormen voor de handhaving.

Het is aan de initiatiefnemer om te onderzoeken of er beschermde soorten voorkomen in het plangebied en of deze negatieve gevolgen ondervinden als gevolg van de geplande ingreep. Bij de toetsing van dit onderzoek wordt gekeken naar het onderzoek, de analyse en de uitwerking van conclusies en resultaten. Voorwaarden waaraan het onderzoek moet voldoen en een checklist voor de toetsing van het natuuronderzoek zijn uitgewerkt in bijlage 3.2 en 3.3.

Gedragscode

De gemeente Wijchen gebruikt momenteel een gedragscode voor bestendig beheer. Deze gedragscode is in 2014 herzien. In hetzelfde jaar is er een gedragscode uitgekomen voor ruimtelijke ontwikkelingen. Bij het werken volgens een gedragscode is het belangrijk dat:

- De voorwaarden gedragscode opgenomen zijn in werkplannen.
- Er actuele informatie beschikbaar is over aanwezige soorten.
- De handhaving geregeld is bij de uitvoering van zowel eigen werk als werkzaamheden die door derden worden uitgevoerd.

Een uitgebreide toelichting van de voorwaarden en acties die nodig zijn om te kunnen voldoen aan een gedragscode staan uitgewerkt in de code zelf.

Gegevensverzameling

Het allerbelangrijkste aspect bij de controle, handhaving en werken met gedragscodes is dat de gemeente de beschikking heeft over verspreidingsgegevens van beschermde soorten. Door zelf een informatieregistratie op te zetten is registratie van meldingen en delen van informatie mogelijk en gereguleerd. Om dit op te zetten is het nodig om hiervoor bepaalde acties uit te voeren.

De benodigde acties voor de gemeente zijn:

1. Een systeem gebruiken voor de registratie van verspreidingsgegevens over beschermde soorten.
2. Het vaststellen van beleid waarin de uitgangspunten van de Flora- en faunawet worden gewaarborgd.
3. Het opstellen van een gemeentelijke procedure voor het vooroverleg Wabo aanvraag en toetsing aanvraag.
4. Het opstellen van een gemeentelijke procedure voor het toezicht en handhaving.
5. Een gedragscode implementeren bij de uitvoering van werkzaamheden en deze hanteren.

7.4 Locatie gebonden natuurwaarden

Er is over het algemeen geen natuur in de traditionele zin aanwezig in een bebouwde kom, maar tegelijkertijd is er wel een hoge soortenrijkdom. Het dorp Wijchen heeft dus wel degelijk een waarde voor de natuur. De bebouwde kom is voor veel soorten een verblijf- of groeiplaats, foerageergebied, broedkamer, winterverblijf. Deze functies zijn over het algemeen tijdelijk door seizoensgebonden gebruik. De locatie kan alleen al door zijn inrichting waarde hebben voor natuur. Hierbij gaat het vooral om fauna, die in tegenstelling tot de flora die niet vastzit aan één locatie. Deze waarde van ecologische functies gaat ook verder dan de gebiedsgrens. De manier om deze natuurwaarden te behouden, versterken en ontwikkelen is hieronder beschreven.

Locatie gebonden natuurwaarden vertegenwoordigen functies die zeer belangrijk zijn voor de soortenrijkdom van een gebied. Door bij inrichting en beheer rekening te houden met

aanwezige en mogelijke functies is veel winst te behalen. Om dit te realiseren is de volgende doelstelling opgenomen *“De locatie gebonden natuurwaarden behouden en versterken”*. Deze waarden zijn vaak verbonden met een groei- of broedseizoen. Door de waarden in kaart brengen en op te nemen in beheerplannen, kan de functie van een gebied na de ingreep beter behouden blijven. Door speciale zones hiervoor in te richten blijft dit gewaarborgd en versterkt het op termijn.

Informatie over de bestaande waarden en functies is noodzakelijk om hiermee te kunnen starten. Door de bestaande natuurwaarden in kaart te brengen en ontwikkelingen te monitoren kunnen gerichte maatregelen genomen worden en is de impact van een ingreep eenvoudig te bepalen. Dit kan weer gebruikt worden bij het opstellen en bijsturen van het beheer. Dit type onderzoek is zeer geschikt voor bewoners en andere vrijwilligers. Door een kennisnetwerk of natuurmeetnet gericht te laten inventariseren in de eigen omgeving kan snel een beeld worden verkregen van de waarden en ontwikkelingen.

Behouden

De belangrijkste voorwaarde voor het behouden van locatie gebonden natuurwaarden, zoals de ecologische functies, is het formuleren van een duidelijk beleid. Met name bij ruimtelijke ingrepen bepalen de gestelde voorwaarden welke elementen en waarden behouden blijven.

Het behouden van natuurwaarden is sterk afhankelijk van het toepassen van het juiste beheer. Dit is te realiseren door gefaseerde uitvoering van beheermaatregelen. De intentie is om bestaande functies altijd gedeeltelijk te ontzien zodat functie behouden blijven binnen het gebied. Dat kan door fasering in tijd, bijvoorbeeld door rekening te houden met zaadval, broedseizoen, de bloeiperiode of in de ruimte door een element deels over te slaan bij beheer.

Versterken en ontwikkelen

Door bij ingrepen maatregelen of methoden te gebruiken die passen bij de aanwezige functies wordt de natuurwaarde van een locatie duurzamer. Het versterken van natuurwaarden op die manier kan door het reguliere beheer te faseren. Eenvoudiger en sterker is het als de fasering is ingepland bij de inrichting waardoor de spreiding van ingrepen vanzelf gaat. Verdere ontwikkeling van natuurwaarden is daarbij mogelijk door speciale elementen in te richten met een blijvende waarde zoals nestkasten of drachtplanten. Bij leveranciers van plant- en bouw materiaal is een groeiend aanbod met speciale dakpannen en zaadmengsels voor vlinders. Informatie hierover valt gemakkelijk te vinden op het internet.

De benodigde acties voor de gemeente zijn:

1. Het behouden van ecologische functies als beheerdoel vastleggen in beleid, daarvoor:
 - De ecologische functies in kaart brengen.
 - Een kennisnetwerk opbouwen met en door vrijwilligers om deze functies in kaart te brengen en te monitoren.
2. Een natuurwaardenplan opstellen met aangewezen kerngebieden voor deze waarden met daarin speciale eisen geldend voor het beheer.
3. Inrichting afstemmen op mogelijkheden voor gefaseerd beheer.
4. Actief zoeken naar beheermethoden om natuurwaarden te versterken en te ontwikkelen, welke voldoen aan:
 - Gefaseerd beheer gericht op functiebehoud.
 - Beheer aansluitend bij beleid voor de aanwezige natuurwaarden.

7.5 Toename van de kenmerkende soortenrijkdom

Binnen de bebouwde kom is geen ruimte voor traditionele natuurgebieden, maar soortenrijkdom is ook een belangrijke natuurwaarde. De bestaande soortenrijkdom en de diversiteit aan leefgebieden in de bebouwde kom, bieden een grote kans voor natuurontwikkeling. Hieruit komt de volgende doelstelling voort: *“Realisatie van een voor bewoners zichtbare toename van de kenmerkende soortenrijkdom”*. Dit is mogelijk door te kiezen voor soorten met een ambassadeursfunctie, kansrijke soorten met natuur- of belevingswaarde zoals bijvoorbeeld zeldzame of goed herkenbare soorten.

Behouden en versterken

De eerste belangrijke stap is het versterken van de plaatselijke populaties. Met een op de soorten afgestemde inrichting wordt de soortenrijkdom van heel Wijchen duurzamer en is het behouden van beschermde soorten eenvoudiger te realiseren. De belangrijkste stap is het opstellen van inrichtingseisen bij grotere ruimtelijke ontwikkelingen, zoals renovatie of nieuwbouw.

De eerste voorwaarde is bescherming van natuurwaarden op te nemen in het gemeentebestuur en te verwerken in het Standaard Plan van Eisen, zodat maatregelen worden opgenomen in de ontwerpfasen. Daarnaast zijn vormen van beheer met burgerparticipatie mogelijk.

Inrichtingseisen en maatregelen daarbij zijn plaatsen van nestkasten, aanplanten van drachtplanten voor insecten of een gevarieerde inrichting van de openbare ruimte. Een belangrijke kans voor de integratie van ontwikkelingen met het gewenste maatwerk ligt bij de compensatie van (kleinere) ruimtelijke ingrepen.

Ontwikkelen

Zoals uit de gebiedsanalyse naar voren kwam, is de natuurwaarde en soortenrijkdom niet in alle delen van Wijchen gelijk. De doelsoorten zijn in principe aanwezig in Wijchen, maar de aantallen en mate van verspreiding wisselen sterk. Het ontwikkelen van een significante verhoging van de biodiversiteit in alle delen van het projectgebied is een doelstelling voor de lange termijn. Bij veel locaties zijn grootschalige maatregelen noodzakelijk, maar ook op korte termijn zijn er zeker kansen. Daarbij is te denken aan kleinere ontwikkelingen door integratie van maatregelen in het beheer of via burgerparticipatie.

Ook hier is integratie van de gewenste inrichting in het gemeentebestuur de eerste voorwaarde. Bij grote ontwikkelingen bewaakt de gemeente de uitwerking en realisatie van de inrichting. Bij de realisatie van maatregelen samen met bewoners en gebruikers heeft de gemeente een belangrijke ondersteunende rol door het verlenen van advies en verbinden van initiatiefnemers.

De benodigde acties voor de gemeente zijn:

1. Doelsoorten selecteren voor de vijf profielen.
2. Het opstellen van een lijst met geschikte maatregelen en inrichtingscriteria voor de doelsoorten daarin maatregelen meenemen voor:
 - De nieuwe inrichting van de openbare ruimte en particuliere tuinen.
 - Lijst met groene inrichtingselementen als drachtplanten geschikt voor diverse locaties en doelsoorten.
 - Lijst met inrichtingselementen zoals nestkastjes geschikt voor diverse locaties en doelsoorten.
 - Lijst met maatregelen voor behoud van inrichtingselementen.
 - Inrichting van groene elementen die bijdragen aan toename van de soortenrijkdom.
3. Bewoners inlichten en betrekken bij keuze voor inrichtingselementen.
4. Resultaten monitoren van ontwikkeling toename soortenrijkdom.

7.6 Bewustwording van de Wijchense natuurwaarden

Om de besproken doelstellingen en maatregelen te integreren in de gemeente is meer nodig dan een set richtlijnen en voorwaarden. Bewustzijn over de aanwezige natuur met de waarde die het voor ons heeft, de kansen en bedreigingen hierbij en de invloed die daarop uitgeoefend kan worden, is essentieel bij zowel de gemeentelijke aanpak als andere betrokken partijen. Naar aanleiding daarvan is de volgende doelstelling geformuleerd: *“Inzetten op participatie en bewustwording van Wijchense natuurwaarden”*.

Versterken en ontwikkelen

Burgerparticipatie is dus van groot belang. Samen met burgers die het voortouw willen en kunnen nemen biedt kansen bij het leveren van maatwerk en kwaliteit. Hierin zijn veel organisatievarianten mogelijk van individuen tot groepen of verenigingen die zelf eigen project

draaien voor de natuur. Op deze manier zijn grote stappen te maken naar gepast beheer, gewenste ontwikkelingen en de opbouw van kennis over de natuur van Wijchen.

Voor het creëren van bewustwording zijn er een aantal initiatieven en kansen waarmee de gemeente Wijchen relatief eenvoudig kan starten. Landelijke tellingen zoals de jaarlijkse Tuinvogeltelling zijn een goede manier om mensen bewust te maken van de soortenrijkdom in hun eigen omgeving. Dergelijke projecten hebben ook een educatief karakter met een apart lesprogramma voor scholen. Aansluitend hierop zijn er nog veel meer mogelijkheden, zoals projecten met imkers of bijen, schaapskuddes in de bebouwde kom en initiatieven rond volkstuinen. Er zijn in Wijchen meerdere imkers actief en in Nijmegen worden ruige graslanden begraasd door een schaapskudde.

De gemeente heeft hierbij een belangrijke ondersteunende rol als gesprekspartner, expert en verbindende factor. Goede communicatie en informatie is daarbij belangrijk maar de gemeente moet ook het goede voorbeeld geven door zelf actief te zijn met natuur. Dit is om te beginnen vooral een beleidskwestie waarbij de gemeente moet aangeven welke rol ze kan en wil spelen. Daarnaast is kennis over de soortenrijkdom, inrichtingselementen en kansrijke maatregelen nodig.

De benodigde acties voor de gemeente zijn:

1. Kennis en bewustwording van de natuurwaarden vergroten, door:
 - Te weten welke waarden zijn aanwezig.
 - Te weten welke soorten zijn aanwezig.
 - Natuur in de bebouwde kom aan te wijzen.
2. Het opbouwen van een informatiesysteem vanuit de gemeente door:
 - Het opzetten van een kennisnetwerk samen met betrokken inwoners.
 - Inwoners informatie te bieden over mogelijkheden voor aanpassingen aan hun woning en tuin.
3. Het project burgerparticipatie natuur te starten.
4. Beleidsvisie opstellen ondersteunen particuliere initiatieven voor behouden, versterken of ontwikkelen van natuurwaarden in de openbare ruimte in stedelijk gebied en daarbij:
 - Onderzoeken waar welke kansen liggen voor deze initiatieven.
 - Kaders opstellen waarbinnen initiatieven oftewel door advies of gemeentelijke subsidie te ondersteunen.
 - Onderzoeken of er mogelijkheden zijn voor een jaarlijks subsidiefonds om burgerinitiatieven te ondersteunen.

Bijlagen

Literatuur

Rapporten

Titel + subtitel	Auteur	Bron	Jaartal
Coalitieakkoord 2014 – 2018	College gemeente Wijchen	www.wijchen.nl	2014
Groen Loont!	TEEB Stad	www.degroenestad.nl	2014
Groen, gezond en productief	KPMG	www.kpmg.com	2012
Groenstructuurplan Wijchen 2008-2017	gemeente Wijchen en Nieuwland Advies	afdeling OWenV, gemeente Wijchen	juni, 2008
Milieubeleidsplan 2013-2016, 'Streefbeeld natuur & biodiversiteit'	gemeente Wijchen	afdeling RME, gemeente Wijchen	mei, 2014
Rijksnatuurvisie 2014, 'Natuurlijk verder'	Ministerie van Economische Zaken	www.rijksoverheid.nl	april, 2014
SPvE Wijchen, voor inrichting van de openbare ruimte	gemeente Wijchen	afdeling OWenV, gemeente Wijchen	maart, 2013
Woonvisie 2012 – 2016	gemeente Wijchen	www.wijchen.nl	2012

Bronnen (webpagina's)

- www.biodiversiteit.nl
- www.vlbbeuningen.nl
- www.de-spaanse-ruiter.nl
- www.natuurinleiden.nl
- <http://gemeente.leiden.nl/en/over-de-stad/ondernemen/natuur-in-leiden/stadsnatuurmeetnet/>
- <http://www.zoogdiervereniging.nl/hoppingWijchen>
- <http://wetten.overheid.nl/BWBR0009640/>
- <http://www.tauw.nl/natuurwetgeving/flora-en-faunawetgeving/>
- <http://www.drachtplanten.nl/>
- <http://www.verspreidingsatlas.nl/>
- <http://www.kaart.cc/>
- <http://gis.kademo.nl/>
- <http://fauna-onderzoek-wijchen.nl/>
- <http://dev.citysdk.waag.org/buildings/>
- <http://www.zorgatlas.nl/>
- <http://www.rvo.nl/sites/default/files/2013/12/BrochureMilieulijst%202014.pdf>
- <http://www.natuurindegemeente.nl/magazine/gebruikt-u-de-instrumenten-voor-de-implementatie-van-de-natuurwetgeving-al/>
- <http://www.om.nl/organisatie/beleidsregels/overzicht/milieu/@158000/richtlijn-4/>
- <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/routeplanner.aspx?subj=routeplanner>
- <http://www.econatura.nl/wp-content/uploads/2012/06/Aangepaste-lijst-jaarrond-beschermde-vogelnesten20090827.pdf>
- http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Uithoorn/305526/305526_1.html
- <http://www.biodiversiteit.nl/slag/decentrale-overheden-biodiversiteit/gemeente/burgerparticipatie>

Bronnen (soortenlijsten)

- Waarnemingen vrijwilliger Hans Hollander, inwoner gemeente Wijchen
- Waarnemingen vrijwilliger Jordy Houkes, inwoner gemeente Wijchen

Woordenlijst

A

Algemeen voorkomend
Veel voorkomende soort.

B

Biodiversiteit
De totale verscheidenheid aan levende organismen.
Zie ook: soortenrijkdom.

Biotoop
ook: leefgebied

Boswet
Wet om de Nederlandse bossen te beschermen

Broedvogel
Zie ook: broedvogels Flora- en faunawet.

C

CITES-verdrag
Afspraken over de wetgeving, de naleving en de controle van de internationale handel in bedreigde dieren en planten

Compensatie
zie compenserende maatregel

Compenserende maatregel
Blijvende maatregel waarmee de negatieve gevolgen van ruimtelijke ontwikkelingen of activiteiten worden verholpen.
Bijvoorbeeld:

- o nestkasten voor vogels op locaties waar voor de ontwikkeling broedplaatsen aanwezig waren,
- o nieuw leefgebied creëren of bestaand gebied opwaarderen (in de omgeving) wanneer ontwikkelingen plaatsvinden in het huidige leefgebied van soorten.

Let op: de compenserende maatregelen moeten zijn uitgevoerd ruim voor de ontwikkeling kan starten! De netto waarde die een regio heeft voor een soort mag niet achteruit gaan.

Cultivar
Gekweekte variant van een wilde plant.

D

Dienst regelingen
Een uitvoerende dienst van het Ministerie van het Ministerie van Economische Zaken.
Drachtplant

Een plant die in de vorm van nectar en pollen voedsel levert aan insecten.

Duurzame instandhouding
Het op lange termijn in standhouden van een geschikte leefomgeving van een betreffende doelsoort.

Dwaalgast
Een soort, meestal een dier, kan door een verscheidenheid aan factoren buiten het normale verspreidingsgebied terecht is gekomen. Dit betreft vooral jonge specimen of verdwaalde trekvogels.

E

Ecologische Hoofdstructuur (EHS)
De EHS is een netwerk van natuurgebieden en zones. Dit netwerk is nog in ontwikkeling. Het doel is gebieden te verbinden waardoor soorten zich kunnen verspreiden. Gebieden liggen nu vaak geïsoleerd waardoor het lokaal uitsterven van een soort grote gevolgen heeft.

Exoot (exotische soort)
Een soort die in Nederland niet in het wild voorkomt of die zich, al dan niet als gevolg van menselijk handelen, recent heeft gevestigd.
Nota: planten die voor 1825 in Nederland voorkwamen worden aangemerkt als inheems.

F

Flora- en faunawet (ruimtelijke ingrepen)
De bescherming van planten- en diersoorten is in Nederland geregeld via de Flora- en faunawet. Er staan momenteel 415 soorten op de beschermde lijst waarbij van 371 soorten het voorkomen ook daadwerkelijk gevolgen heeft voor de uitvoer.
Let op: er zijn verschillende beschermingsniveaus. Zie paragraaf 4.2.
Nota: naast voorwaarden aan ruimtelijke ingrepen gaat de Flora- en faunawet ook over opvang/bezit, jacht, bestrijding en aanverwante onderwerpen.

I

Inheems (inheemse soorten)
Een soort is inheems als deze van oorsprong of van nature in een gebied voorkomt. Dat wil zeggen dat een soort spontaan ergens groeit en niet door

(recent) menselijk ingrijpen naar de regio is gebracht.
Zie ook: exoot.

Invasieve soort
Een soort die zich buiten zijn natuurlijke verspreidingsgebied heeft gevestigd.

L
Leefgebied
zie biotoop

M
Mitigatie
zie mitigerende maatregel

Mitigerende maatregel
Tijdelijke maatregel om de negatieve effecten van ruimtelijke ontwikkelingen en activiteiten tijdens het proces te verhelpen.
Bijvoorbeeld:
tijdelijke nestkasten voor vogels, rekening houden met opstelling schijnwerpers en bouwlampen zodat deze niet in de vliegroute van licht schuwe vleermuizen schijnen.
Let op: tijdelijke verblijfplaatsen moeten ruim voor de start van de activiteiten zijn aangebracht!

N
Natura 2000
Een groot Europees netwerk van beschermde natuurgebieden met als doel behoud en herstel van de biodiversiteit in de Europese Unie.

Natuurbeschermingswet
Een Nederlandse wet waarin de natuurbescherming van specifieke gebieden is geregeld.

Natuurwaarde
Aanduiding van waardevolle aspecten van een bepaald gebied.

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
Een Nederlands agentschap dat als kerntaak heeft het toezicht houden bij bedrijven en instellingen op de naleving van wetten en voorschriften.

O
Omgevingsvergunning
Zie WABO

P
Plaag (plaagdier)
Een dier die door bepaalde mensen als beschadigend, lastig of ongewenst worden beschouwd, met name als ze in grote aantallen voorkomen.

R
Rode lijst soorten

Dit zijn soorten die in Nederland in hun voortbestaan zijn bedreigd.

Ruimtelijke ingrepen
Veranderingen in de fysieke (infra)structuur zoals bouwen en renovaties.

S
Snippergroen
Groen van geringe afmetingen die een ondergeschikte betekenis hebben voor de openbare ruimte

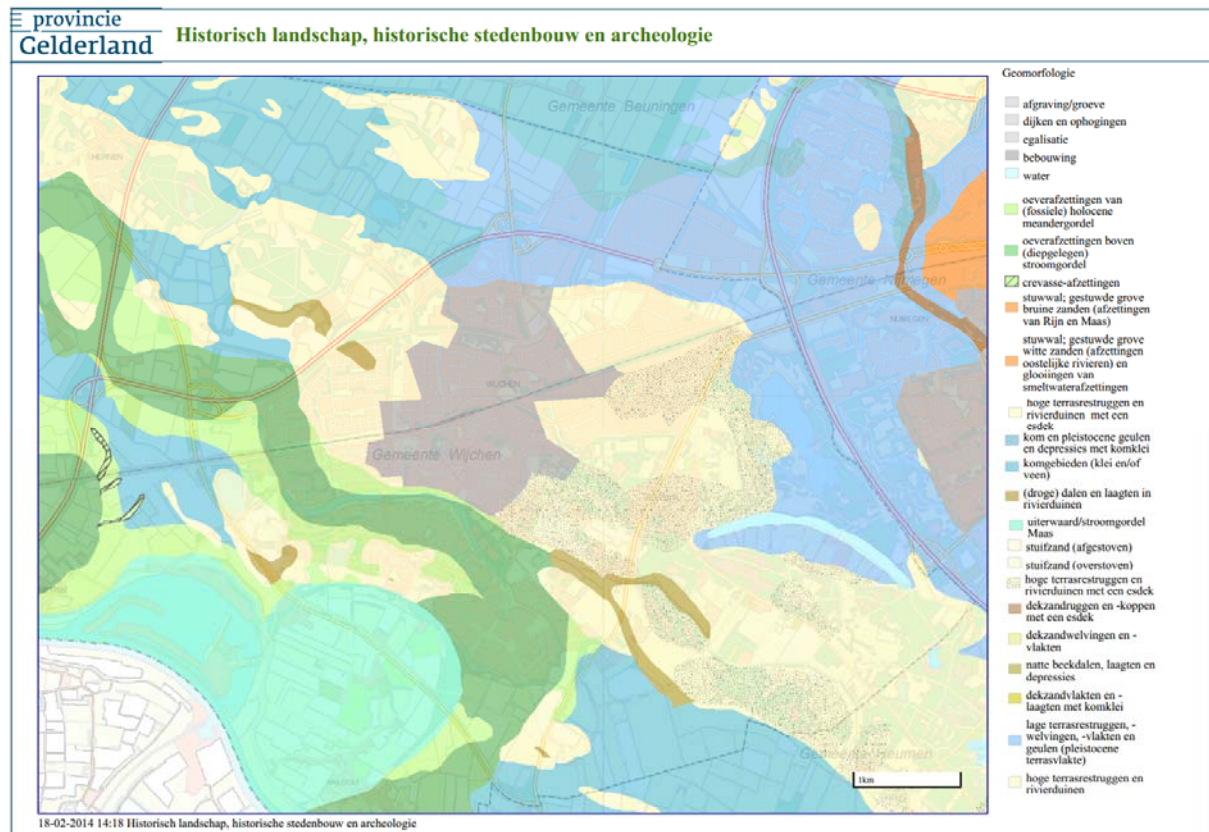
Soortenrijkdom
De verscheidenheid aan soorten die in een gebied voorkomen.
Let op: wanneer het gaat over natuurwaarde of verwante onderwerpen worden alleen inheemse soorten geteld.
Zie ook: biodiversiteit.

Stapstenen
Kleine landschapselementen als verbindingsweg voor dieren

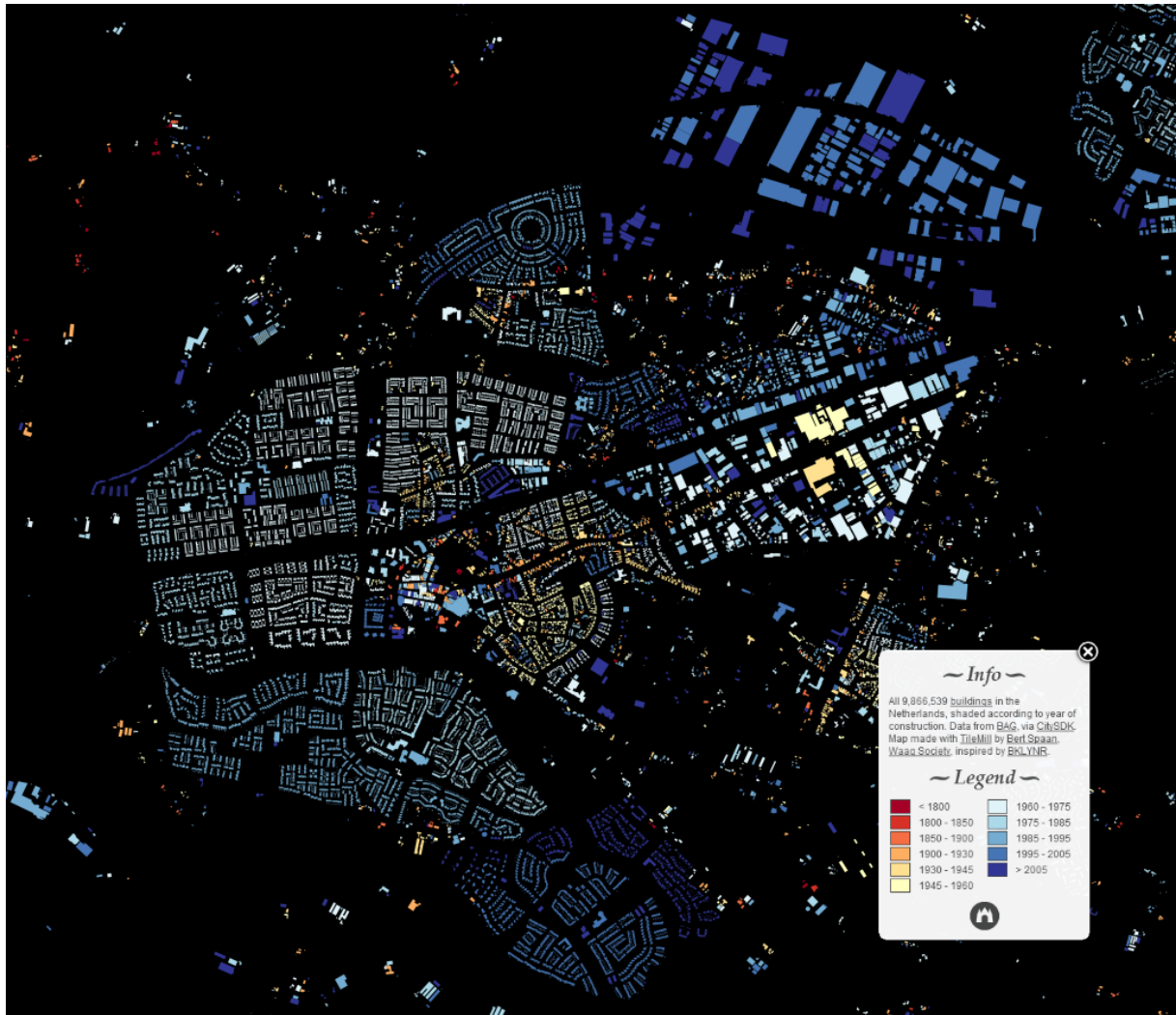
U
Uitheems
Exotisch, van het buitenland afkomstig

W
Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)
Wet waarin regels staan inzake een vergunningsstelsel (omgevingsvergunning) voor activiteiten die van invloed zijn op de fysieke leefomgeving en inzake handhaving van regelingen op het gebied van de fysieke leefomgeving.

Wintergast
(Vogel) soort die zich niet in Nederland voortplant maar slechts overwinterd of uitrust tijdens de trek.

1.3 Bouwjaarkaart

1.4 Gebiedsprofielen AutoCAD kaart

1.5 *Bebouwingprofielen*

Centrum

Het centrum van Wijchen is een grotendeels verhard gebied met winkels en horeca. Het groen bestaat uit solitaire bomen en bloemenbakken met meerdere monumentale en waardevolle (loof)bomen. De meeste panden in deze zone zijn van voor de Tweede Wereldoorlog maar er vindt een constante vernieuwing plaats in het gebied waarbij veel panden zijn verbouwd of vervangen.

Bouwjaar: voornamelijk van voor 1960 met delen van voor 1900 maar met veel nieuwe stukken

Soorten: Gierzwaluw, stadsvogels, vleermuizen

Wijken van voor 1960

Er zijn een aantal oude wijken in Wijchen die zijn ontstaan voor de grote nieuwbouw vanaf 1960. Deze delen zijn vrij geleidelijk ontstaan vanaf 1900 met enkele delen die kort na de Tweede Wereldoorlog zijn ontwikkeld en recente inbreiding. Het gevolg is dat deze wijken vrij ruim zijn opgezet met grote tuinen en er is veel groen in de openbare ruimte met een groot aantal oude bomen. De inbreidingslocaties zijn vaak veel minder geschikt voor stadsvogels en vleermuizen door de introductie van vogelschroot en gesloten spouwen.

Valendries, bebouwing tussen de Zesweg en de Edisonstraat, de Uilenboom, het oude Woezik, het oude deel van Wijchen Noord rond de Korte Pas en de Tunnelweg.

Bouwjaar: voornamelijk van voor 1960, met delen vanaf begin 1900, inbreiding vanaf 2000

Soorten: Gierzwaluw, stadsvogels, bosvogels, vleermuizen, insecten, kleine zoogdieren

Wijken van 1960 tot 1980

De wijken ten noorden en westen van het centrum en ten noorden van het Wijchens Meer zijn gebouwd in de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw. Deze wijken bestaan uit compact gebouwde blokken en buurten met daartussenin grote en kleine groenzones die veelal zijn ingericht als grasveld. Langs wegen en parkeerplaatsen staan vaak solitaire bomen en doorgaande wegen zijn meest lanen. Tuinen in deze wijken zijn klein maar groen. De delen die vanaf de tweede helft van de jaren '70 gebouwd werden hebben grotere tuinen of grotere groenzones met meer opgaand groen.

Wijchen noord: Homberg, Wijchen Noord, Heilige Stoel, zuidelijke helft van Kraaijenberg

Bouwjaar: 1960 tot 1980

Soorten: stadsvogels, vleermuizen, insecten

Boomrijke wijken van Wijchen noord: Blauwe Hof, zuidelijke deel van Aalsburg, de noordelijke helft van Kraaijenberg, noordelijke en zuidwestelijke deel van Wijchen Noord, Veenhof, oostelijke rand van Heilige stoel

Bouwjaar: 1960 tot 1980

Soorten: stadsvogels, bosvogels, vleermuizen, insecten, kleine zoogdieren, amfibieën

Wijken van 1980 tot 1995

De wijken ten zuiden van het Wijchens Meer zijn gebouwd in de jaren '80 en '90 in veel minder grote schaal. Dit deel van Wijchen volgt het oude wegen en perceel patroon en bevat veel groene ruimte met grote tuinen, oude lanen en bosdelen.

Wijken ten zuiden van het Wijchens Meer

Bouwjaar: tussen 1980 en 1995

Soorten: Huismus en andere stadsvogels, Ransuil en andere bosvogels, vleermuizen, insecten, kleine zoogdieren, amfibieën

Wijken van 1995 tot nu

Sinds 1995 is Wijchen blijven uitbreiden waarbij in chronologische volgorde de wijken Saltshof, Kerkeveld, Lambrasse en Huurlingsedam Fase 1 zijn gebouwd.

De biodiversiteit in deze wijken is over het algemeen lager dan in oudere wijken vanwege moderne bouwvoorschriften. Maatregelen zoals vogelschroot zijn standaard geworden en spouwmuren worden altijd afgesloten. Daardoor veel minder geschikt voor vogels en vleermuizen.

Saltshof

Saltshof is een typische jaren '90 wijk, compact opgezet met weinig openbaar groen. De wegen die bij de hoofdwegstructuur van de wijk horen zijn ingericht als laan met kleine grasvelden of perkjes. Tuinen zijn redelijk groot en groen maar te jong voor grote bomen waardoor bossoorten die algemeen zijn in oude wijken ontbreken.

Bouwjaar: 1995

Soorten: mogelijke stadsvogels, vleermuizen, insecten

Kerkeveld en Huurlingsedam

Kerkeveld is in fasen gebouwd waarbij de eerste buurten zijn opgeleverd eind jaren '90 en de zelfbouw delen zijn nu nog in ontwikkeling. Tuinen zijn klein, behalve in het westelijke zelfbouw deel, en de openbare ruimte is grotendeels gevuld met verharding en solitaire bomen. Tussen de wijken bevinden zich grote grasvelden met heggen en solitaire bomen.

Kerkeveld

Bouwjaar: 1999 tot 2013

Huurlingsedam

Bouwjaar: Fase 1 stamt uit 2010

Soorten: mogelijke stadsvogels, vogels van buitengebied, vleermuizen, insecten

Lambrasse

Lambrasse is een kleine wijk bestaande uit een aaneengesloten rij bebouwing met enkele appartementen complexen ernaast. Kleine tuinen en openbaar groen bestaat volledig uit gras maar wel gelegen in een groen deel van Wijchen.

Bouwjaar: 2010

Soorten: mogelijke stadsvogels, vleermuizen, insecten

Bedrijventerreinen

Tot slot zijn er een aantal bedrijventerreinen in aan de oostkant van Wijchen, van noord naar zuid zijn dit Bijsterhuizen, Bedrijventerrein Zesweg en Wijchen Oost.

Bijsterhuizen

Bijsterhuizen is een groot opgezet bedrijventerrein waarvan de ontwikkeling is gestart eind jaren '90 en de nieuwste delen moeten nog worden opgeleverd. Buiten de voor natuurcompensatie ingerichte percelen bestaat het groen in Bijsterhuizen volledig uit grasvelden met enkele solitaire bomen. Vanwege de moderne bouwvoorschriften en de hoge beheerseisen is dit bedrijventerrein van lage ecologische waarde.

Bouwjaar: 1999 - 2013

Eigendom: privaat

Soorten: vogels van het buitengebied, insecten, watervogels

Zesweg

Het bedrijventerrein Zesweg is gebouwd in een oud landbouwgebied langs het spoor vanaf eind jaren '80 met recente nieuwbouw. De originele bebouwing is grotendeels behouden gebleven en de nieuwe panden zijn grotendeels klein waardoor het een zeer gemengd gebied is geworden waarin grasvelden, oude woningen en nieuwe magazijnen elkaar afwisselen.

Bouwjaar: grootste deel tussen 1988 en 1995 maar met aantal panden van voor 1950 en veel nieuwbouw van na 2000 in het oosten

Eigendom: privaat

Soorten: bosvogels, stadsvogels, insecten, vleermuizen, kleine zoogdieren

Wijchen Oost

Het oudste bedrijventerrein van Wijchen dat vanaf 1935 tot 1990 geleidelijk is gegroeid. De bebouwing bestaat vooral uit grote magazijnen en bedrijfspanden maar in het zuidelijke deel staan ook veel woningen tussen de panden. Er is weinig openbaar groen op enkele lanen en grasveldjes na maar rond de oude bebouwing zijn oude weilandjes en grote tuinen te vinden.

Bouwjaar: 1935 tot nu

Eigendom: privaat

Soorten: bosvogels, stadsvogels, insecten, vleermuizen, kleine zoogdieren

1.6 Soorten

soort	wetenschappelijke naam	aantal waar- nemingen	aantal waar- genomen	type	biotoop	binnen of buiten de bebouwde kom	zeldzaamheid	beschermd	opmerkingen
Aalscholver	Phalacrocorax carbo	47	82	vogel	water	overal	vrij zeldzaam	nee	
Akkerandoorn	Stachys arvensis	2	121	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	
Baretaardster	Geastrum striatum	1	4	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	
Blauwe reiger	Ardea cinerea	52	60	vogel	water	overal	algemeen	cat. 5	
Blauwzwarte houtbij	Xylocopa violacea	1	1	insect	groen	overal	zeldzaam	nee	soort van erven, volks- en moestuinen
Bleke zegge	Carex pallescens	1	3	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	
Boerenwaluw	Hirundo rustica	24	196	vogel	groen	buitengebied	algemeen	cat. 5	
Bont kroonkruid	Securigera varia	1	1	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	
Boomklever	Sitta europaea	53	57	vogel	groen	overal	algemeen	cat. 5	forse stijging van het aantal broedparen in de bebouwde kom
Boomkruiper	Certhia brachydactyla	93	95	vogel	groen	overal	algemeen	cat. 5	
Bosuil	Strix aluco	3	3	vogel	groen	overal	vrij algemeen	cat. 5	
Bosvleermuis	Nyctalus leisleri	1	1	zoogdier	groen	overal	zeer zeldzaam	Tabel 3 bijlage IV Habitatrichtlijn	minder dan 10 waarnemingen in heel Gelderland sinds januari 2009
Bruine kikker	Rana temporaria	1	1	amfibie	water	overal	algemeen	Tabel 1	
Buizerd	Buteo buteo	60	62	vogel	landschap	buitengebied	algemeen	cat. 4	
Bunzing	Mustela putorius	2	2	zoogdier	groen	overal	algemeen	Tabel 1	
Das	Meles meles	1	1	zoogdier	groen	buitengebied	vrij zeldzaam	Tabel 3 bijlage I AMvB	
Daslook	Allium ursinum	8	124	plant	groen	overal	zeldzaam	Tabel 2	kensoort eiken- en beukenbossen op voedselrijke grond
Draaihals	Jynx torquilla	1	1	vogel	groen	overal	zeldzaam	cat. 5	enkele honderden broeparen
Duits viltkruid	Filago vulgaris	2	89	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	
Echte gamander	Teucrium chamaedrys	1	1	plant	groen	overal	zeer zeldzaam	nee	kensoort kalkgraslanden, vaak in siertuinen, vermoedelijk zaden uit puin op braakliggend terrein
Eekhoorn	Sciurus vulgaris	1	2	zoogdier	groen	overal	algemeen	Tabel 2	
Egel	Erinaceus europaeus	21	21	zoogdier	groen	overal	algemeen	Tabel 1	
Ekster	Pica pica	130	344	vogel	groen	overal	algemeen	cat. 5	
Europese treksprinkhaan	Locusta migratoria	1	1	insect	groen	overal	zeer zeldzaam	nee	soort van binnensteden en woonwijken, waarnemingen betreffen meestal ontsnapte exemplaren
Fuut	Podiceps cristatus	191	522	vogel	water	overal	algemeen	nee	
Gaai	Garrulus glandarius	101	131	vogel	groen	overal	algemeen	nee	
Gele dovenetel s.l.	Lamiastrum galeobdolon	2	31	plant	groen	overal	algemeen	nee	stinsenplant
Gevlekt longkruid	Pulmonaria officinalis	4	18	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	
Gewone aardhommel	Bombus terrestris	7	22	insect	groen	overal	algemeen	nee	de bekende hommel
Gewone braam	Rubus fruticosus	2	102	plant	groen	overal	algemeen	nee	voedselrijke bossen
Gewone dotterbloem	Caltha palustris palustris	9	13	plant	groen	overal	algemeen	Tabel 1	graslanden
Gewone dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus	64	135	zoogdier	bebouwing	bebouwde kom	algemeen	Tabel 3 bijlage IV Habitatrichtlijn	
Gewone ereprijs	Veronica chamaedrys	1	10	plant	groen	overal	algemeen	nee	
Gewone grootoorvleermuis	Plecotus auritus	1	1	zoogdier	groen	overal	vrij algemeen	Tabel 3 bijlage IV Habitatrichtlijn	
Gewone hennepnetel	Galeopsis tetrahit	2	11	plant	groen	overal	algemeen	nee	zomen
Gewone pad	Bufo bufo	8	12	amfibie	water	overal	algemeen	Tabel 1	
Gewone weidechampignon	Agaricus campestris	8	22	schimmel	groen	overal	vrij zeldzaam	nee	
Gierzwaluw	Apus apus	38	102	vogel	bebouwing	bebouwde kom	algemeen	cat. 2	afhankelijk van bebouwing voor broedplaatsen
Grauwe gans	Anser anser	76	3633	vogel	water	overal	algemeen	nee	
Grauwe veldwants	Rhaphigaster nebulosa	1	1	insect	?	overal	zeldzaam	nee	
Grauwe vliegenvanger	Muscicapa striata	1	1	vogel	groen	overal	algemeen	cat. 5	
Groene kikker spec.	Pelophylax spec.	25	51	amfibie	water	overal	algemeen	nee	

Groene specht	Picus viridis	68	69	vogel	groen	overal	vrij zeldzaam	cat. 5	
Groenling	Carduelis chloris	87	144	vogel	groen	overal	algemeen	nee	
Groot hoefblad	Petasites hybridus	2	52	plant	groen	overal	algemeen	nee	natte ruigten
Grote bonte specht	Dendrocopos major	173	186	vogel	groen	overal	algemeen	cat. 5	
Grote gele kwikstaart	Motacilla cinerea	1	1	vogel	water	overal	vrij zeldzaam	cat. 3	
Grote klit	Arctium lappa	4	8	plant	groen	overal	algemeen	nee	bermen en ruigtes
Haas	Lepus europeus	24	29	zoogdier	groen	buitengebied	zeer algemeen	Tabel 1	
Harig vingergras	Digitaria sanguinalis	2	11	plant	groen	overal	algemeen	nee	ruigten
Havik	Accipiter gentilis	4	4	vogel	groen	buitengebied	vrij zeldzaam	cat. 4	
Hazenpootje	Trifolium arvense	?	?	plant	groen	overal	algemeen	nee	molen
Heggenmus	Prunella modularis	102	108	vogel	groen	overal	zeer algemeen	nee	
Hopklaver	Medicago lupulina	1	51	plant	groen	overal	algemeen	nee	vochtige bemeste graslanden
Houtduif	Columba palumbus	107	732	vogel	groen	overal	algemeen	nee	
Huismus	Passer domesticus	165	494	vogel	bebouwing	bebouwde kom	algemeen	cat. 2	
Huisspitsmuis	Crocidura russula	2	2	zoogdier	groen	overal	algemeen	Tabel 1	
Huiswaluw	Delichon urbicum	16	71	vogel	bebouwing	bebouwde kom	algemeen	nee	
IJsvogel	Alcedo atthis	2	2	vogel	water	overal	vrij zeldzaam	cat. 5	
IJzerhard	Verbena officinalis	1	1	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	
Inktzwam spec.	Coprinus spec.	1	35	schimmel	groen	overal	algemeen	nee	
Kauw	Corvus monedula	59	250	vogel	groen	overal	algemeen	nee	
Keizerskaars	Verbascum phlomoides	1	75	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	
Kievit	Vanellus vanellus	10	437	vogel	groen	buitengebied	algemeen	nee	
Klein kruiskruid	Senecio vulgaris	3	53	plant	groen	overal	algemeen	nee	voedselrijke akkers
Kleine dwergvleermuis	Pipistrellus pygmaeus	?	?	zoogdier	bebouwing	overal	zeer zeldzaam	Tabel 3 bijlage IV Habitatrichtlijn	lijkt sterk op de Gewone dwergvleermuis
Kleine wintervlinder	Operophtera brumata	24	976	insect	groen	overal	zeer zeldzaam	nee	
Knobbelzwaan	Cygnus olor	46	164	vogel	water	overal	algemeen	nee	
Kokardezaagbek	Lophodytes cucullatus	2	2	vogel	water	overal	zeer zeldzaam	nee	inheems Noord Amerika, vaak gehouden als siervogel
Kokmeeuw	Chroicocephalus ridibundus	64	2551	vogel	water	overal	algemeen	nee	
Kolgans	Anser albifrons	4	1300	vogel	water	overal	zeer algemeen	nee	
Konijn	Oryctolagus cuniculus	271	416	zoogdier	groen	overal	zeer algemeen	Tabel 1	
Koolmees	Parus major	143	339	vogel	groen	overal	zeer algemeen	cat. 5	
Kruisbladige wolfsmelk	Euphorbia lathyris	1	1	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	
Kuifeend	Aythya fuligula	72	402	vogel	water	overal	vrij algemeen	nee	
Kuifleeuwerik	Galerida cristata	1	1	vogel	groen	bebouwde kom	zeer zeldzaam	nee	eenmalige waarneming van uitstervende soort, internationaal niet bedreigd
Laatvlieger	Eptesicus serotinus	4	4	zoogdier	groen	buitengebied	vrij algemeen	Tabel 3 bijlage IV Habitatrichtlijn	
Lantaarntje	Ischnura elegans	4	28	insect	water	overal	zeer zeldzaam	nee	
Madeliefje	Bellis perennis	4	103	plant	groen	overal	algemeen	nee	vochtige bemeste graslanden
Meerkoet	Fulica atra	89	661	vogel	water	overal	algemeen	nee	
Meervleermuis	Myotis dasycneme	-	-	zoogdier	water	buitengebied	algemeen	Tabel 3 bijlage IV Habitatrichtlijn	zeldzaam in Gelderland, komt regelmatig voor in het westen en noorden van Nederland
Merel	Turdus merula	150	246	vogel	groen	overal	zeer algemeen	nee	
Middelste duivenkervel	Fumaria occidentalis	1	20	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	
Moerasvergeet-mij-nietje	Myosotis scorpioides	4	19	plant	groen	overal	algemeen	nee	voedselrijke oevers
Mol	Talpa europea	103	103	zoogdier	groen	overal	algemeen	Tabel 1	
Muurbloemmosterd	Coincya monensis	1	1	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	
Muursla	Lactuca muralis	1	1	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	
Nijlgans	Alopochen aegyptiacus	37	192	vogel	water	overal	algemeen	nee	
Noorse ganzerik	Potentilla norvegica	1	1	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	
Oosterse karmozijnbes	Phytolacca esculenta	1	1	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	van oorsprong uit zuidoost azië, ingeburgerd
Paarse dovenetel	Lamium purpureum	7	116	plant	groen	overal	algemeen	nee	voedselrijke grond die bewerkt wordt zoals akkers, dijken, bermen, tuinen
Parelamaniet	Amanita rubescens	2	17	schimmel	groen	overal	algemeen	nee	
Pestvogel	Bombycilla garrulus	3	6	vogel	groen	overal	zeldzaam	nee	wintergast
Pimpelmees	Parus caeruleus	117	171	vogel	groen	overal	zeer algemeen	cat. 5	

Putter	Carduelis carduelis	50	180	vogel	groen	overal	vrij algemeen	nee	
Ransuil	Asio otus	6	6	vogel	groen	overal	vrij algemeen	cat. 4	
Roek	Corvus frugilegus	7	131	vogel	groen	overal	algemeen	cat. 2	koloniebroeder
Roodborst	Erithacus rubecula	163	186	vogel	groen	overal	vrij algemeen	nee	
Rosse vleermuis	Nyctalus noctula	4	9	zoogdier	groen	overal	vrij algemeen	Tabel 3 bijlage IV Habitatrichtlijn	sterke achteruitgang
Ruige dwergvleermuis	Pipistrellus nathusii	?	?	zoogdier	bebouwing	overal	vrij algemeen	Tabel 3 bijlage IV Habitatrichtlijn	overwintert in Nederland
Schaduwstipspanner	Idaea rusticata	1	1	insect	groen	overal	algemeen	nee	
Siberische tjiftjaf	Phylloscopus collybita tristis	1	1	vogel	groen	overal	zeer zeldzaam	nee	dwaalgast
Sikkelsprinkhaan	Phaneroptera falcata	1	1	insect	groen	overal	algemeen	nee	
Smient	Anas penelope	6	258	vogel	water	overal	algemeen	nee	
Snorzweefvlieg	Episyrphus balteatus	3	29	insect	groen	overal	algemeen	nee	populair als bestrijder bladluis in tuinbouw
Sperwer	Accipiter nisus	13	13	vogel	groen	overal	vrij zeldzaam	cat. 4	steeds vaker in de bebouwde kom
Spreeuw	Sturnus vulgaris	26	550	vogel	groen	overal	zeer algemeen	cat. 5	
Staartmees	Aegithalos caudatus	76	186	vogel	groen	bebouwde kom	algemeen	nee	
Steenhommel	Bombus lapidarius	5	11	insect	groen	overal	algemeen	nee	
Steenrode heidelibel	Sympetrum vulgatum	1	10	insect	water	overal	zeer zeldzaam	nee	
Steenuil	Athene noctua	14	14	vogel	groen	buitengebied	vrij algemeen	cat. 1	
Stinkend nieskruid	Helleborus foetidus	1	3	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	
Tapuit	Oenanthe oenanthe	12	15	vogel	groen	buitengebied	algemeen	cat. 5	
Tjiftjaf	Phylloscopus collybita	72	95	vogel	groen	bebouwde kom	zeer algemeen	nee	
Torenvalk	Falco tinnunculus	5	5	vogel	groen	buitengebied	vrij zeldzaam	cat. 5	
Turkse tortel	Streptopelia decaocto	89	142	vogel	groen	bebouwde kom	zeer algemeen	nee	
Veldsla	Valerianella locusta	1	51	plant	groen	overal	algemeen	nee	graslanden
Vingerhelmbloem	Corydalis solida	4	23	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	stinsenplant
Vink	Fringilla coelebs	70	208	vogel	groen	bebouwde kom	zeer algemeen	nee	
Vliegenzwam	Amanita muscaria	2	3	schimmel	groen	overal	algemeen	nee	
Vogelmuur	Stellaria media	4	504	plant	groen	overal	algemeen	nee	
Vogelwikke	Vicia cracca	3	12	plant	groen	overal	algemeen	nee	
Vuurlibel	Crocothemis erythraea	1	1	insect	water	overal	vrij zeldzaam	nee	
Waterdrieblad	Menyanthes trifoliata	1	1	plant	groen	overal	algemeen	Tabel 2	sterke achteruitgang
Waterhoen	Gallinula chloropus	77	315	vogel	water	overal	zeer algemeen	nee	
Watervleermuis	Myotis daubentonii	9	38	zoogdier	water	overal	vrij algemeen	Tabel 3 bijlage I AMvB	
Wegdistel	Onopordum acanthium	1	1	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	
Wespenorchis spec.	Epipactis spec.	-	-	plant	groen	overal	vrij algemeen	-	oevers Wijchens Meer, Saltshof waterpartij
Wilde eend	Anas platyrhynchos	54	841	vogel	water	overal	zeer algemeen	nee	
Winterkoning	Troglodytes troglodytes	102	123	vogel	groen	overal	zeer algemeen	nee	
Witte dovenetel	Lamium album	9	12	plant	groen	overal	algemeen	nee	
Zevenstippelig lieveheersbeestje	Coccinella septempunctata	3	12	insect	groen	overal	algemeen	nee	
Zijdeplant	Asclepias syriaca	1	16	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	zomen
Zoete kers	Prunus avium	9	19	plant	groen	overal	algemeen	nee	populair als bestrijder bladluis in tuinbouw
Zomerfijnstraal	Erigeron annuus	1	16	plant	groen	overal	zeldzaam	nee	
Zuidelijk spitskopje	Conocephalus fuscus	4	13	insect	groen	overal	zeldzaam	nee	droge bossen, tuinen en boomgaarden
Zwarte kraai	Corvus corone	83	136	vogel	groen	overal	algemeen	cat. 5	
Zwarte mees	Periparus ater	1	1	vogel	groen	overal	algemeen	cat. 5	
Zwarte roodstaart	Phoenicurus ochruros	18	18	vogel	bebouwing	bebouwde kom	algemeen	cat. 5	

2. Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen

2.1 Wetgevingen en afspraken waarop de Flora- en faunawet is gebaseerd

Nationale wetgeving: de Vogelwet, de Jachtwet, hoofdstuk 5 over soortenbescherming uit de Natuurbeschermingswet, de Nuttige Dierenwet, de Wet bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten.

Internationale afspraken: CITES-verdrag, Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn.

2.2 Relevante bepalingen uit de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen

Artikel 8

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11

Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12

Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

2.3 Bronnen voor de in de Flora- en faunawet opgenomen soorten

In de wet zijn de volgende soorten opgenomen:

- alle in Nederland voorkomende Europese inheemse vogels (met uitzondering van gedomesticeerde individuen van grauwe gans, Europese kanarie, rotsduif en wilde eend)
- alle in Nederland voorkomende inheemse soorten amfibieën en reptielen
- alle in Nederland voorkomende inheemse zoogdieren, met uitzondering van zwarte rat, bruine rat en huismuis
- alle in Nederland voorkomende inheemse vissen zijn beschermd, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet van toepassing is
- een aantal inheemse plantensoorten zijn beschermd (vaatplanten), waaronder veel orchideeën en planten met opvallende bloemen

2.4 Beschermingsregimes in de Flora- en faunawet

De binnen de Flora- en faunawet beschermde soorten zijn opgedeeld in 4 groepen:

Tabel 1: voor de soorten van tabel 1 geldt een algehele vrijstelling.

Tabel 2: voor ingrepen die invloed hebben op soorten van tabel 2 zijn er de volgende opties:

- een 'positieve afwijzing' is mogelijk op een vergunningsaanvraag met een mitigatieplan, het ministerie controleert bij deze procedure het mitigatieplan en geeft wanneer dit voldoet toestemming om de uitvoering te starten
- een vrijstelling is beschikbaar wanneer er aantoonbaar gewerkt wordt volgens een gedragscode en de ingreep valt onder een van de onderstaande activiteiten:
 - o beheer,
 - o onderhoud,
 - o bestaand gebruik,
 - o ruimtelijke ontwikkelingen of;
- een ontheffing is mogelijk als de ingreep niet onder een van de bovenstaande opties valt, daarvoor moet de ingreep voldoen aan de volgende voorwaarden:
 - o de ingreep moet een "redelijk doel" dienen;

- o de ingreep mag “geen afbreuk doen aan de gunstige staat van instandhouding van de soort” (op regionaal populatieniveau) of moet begeleid worden door mitigerende en/of compenserende maatregelen;

Tabel 3: een vrijstelling voor bestendig (natuur)beheer is mogelijk met een gedragscode. Een ontheffing voor andere ingrepen is alleen mogelijk bij groot maatschappelijk belang én het ontbreken van alternatieve locaties. Bij deze ingrepen is mitigatie en compensatie verplicht. Broedvogels: een bebroed nest is in alle gevallen beschermd. Daarnaast zijn 50 honkvaste vogelsoorten op een aparte lijst gezet. Deze gebruiken ieder broedseizoen hetzelfde nest en voldoen aan een of meer van de volgende voorwaarden:

- afhankelijk van zeer specifieke en gelimiteerd beschikbare locaties en/of;
- niet in staat om zelf een nest te bouwen en/of;
- gebruiken het nest ook buiten het broedseizoen als verblijfplaats.

Nesten van vogels die voldoen aan meerdere voorwaarden zijn jaarrond beschermd.

3. Procedure Flora- en faunawet

3.1 Procedure en rollen bij de omgevingsvergunning

De aanvraag

Een initiatiefnemer, de aanvrager geeft aan of er een risico is dat voorwaarden uit de Flora- en faunawet overtreden worden. Het is aan de initiatiefnemer om dit te onderzoeken en naar waarheid in te vullen. Het is aan de gemeente om dit te toetsen. De rol van de initiatiefnemer is, is dat hij verantwoordelijk is voor de planvorming en het onderzoekt waarbij de gevolgen van geplande ingrepen op de instandhouding van aangetroffen beschermde soorten zijn omschreven. Kunnen negatieve gevolgen voor beschermde soorten niet worden uitgesloten dan doet de gemeente een aanvraag voor een Vvgb. Bij losse procedures is de initiatiefnemer verantwoordelijk voor het indienen van deze ontheffingsaanvraag. Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland gaat inhoudelijk in op de Vvgb of ontheffingsaanvraag en kan bij toestemming voorwaarden stellen aan de uitvoering.

Een initiatiefnemer kan vooraf een voorbespreking voeren met de gemeente waarin deze de relevante vergunningen en beschikbare gegevens bespreekt.

De toetsing en vergunningverlening

De gemeente ontvangt de aanvraag en toetst de volledigheid van een omgevingsvergunning en eventueel benodigd onderzoek. Ze kan daarbij aangeven dat een natuurtoets nodig of onvoldoende is of dat er alsnog een Vvgb nodig is. De omgevingsvergunning wordt afgegeven als aan alle voorwaarden is voldaan. Is er een Vvgb afgegeven of zijn er andere voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet, dan staan deze beschreven in de vergunning.

Het toezicht op de uitvoering

Na de vergunningverlening wordt toezicht gehouden op de uitvoering van de in de vergunning opgenomen activiteiten, zoals bijvoorbeeld het slopen van een woning. Hierbij wordt bij de uitvoering gecontroleerd op de in de vrijstelling of ontheffing gestelde voorwaarden. Vooral betreft dit het tijdstip van uitvoering en de inrichtingseisen. De gemeente is verantwoordelijk voor de handhaving ter plaatse en het inschakelen van vervolging.

Als de gemeente of Dienst Regelingen een overtreding constateren zoals handelen in strijd met de zorgplicht dan wordt de strafrechtelijke of bestuursrechtelijke handhaving gestart. De Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (nVWA) is verantwoordelijk voor de strafrechtelijke kant en de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO) is verantwoordelijk voor de bestuursrechtelijke kant.

3.2 Checklist natuurtoets

1. Een overzicht van de relevante (verbods-)bepalingen uit de Flora & Faunawet en de Natuurbeschermingswet;
2. De natuurtoets bevat een beschrijving van de effecten en of wordt voldaan aan de relevante wettelijke criteria en of mitigerende dan wel compenserende maatregelen noodzakelijk zijn.
3. Een beschrijving van het biotoop en de op basis van de terrein/landschapskenmerken te verwachten flora en fauna;
4. Een overzicht van de aanwezige actuele natuurwaarden waarbij gemotiveerd is aangegeven welke bronnen zijn geraadpleegd;
5. Indien uit wordt gegaan van inventarisatiedata (bijvoorbeeld van Natuurloket), zijn deze data in beginsel niet ouder dan 3 jaar. Bij oudere gegevens wordt gemotiveerd waarom deze nog representatief zijn.
6. Alle soortengroepen moeten altijd worden behandeld. Afhankelijk van de locatie zijn er per groep soorten die apart moeten zijn onderzocht, namelijk:
 - a. Vogels met een broedvogelinventarisatie van de soorten:
 - huismus (bebouwing)

- gierzwaluw (bebouwing)
- roek (bomen)
- steenuil (buiten bebouwde kom)
- broedvogels (overal)
- b. zoogdieren:
 - vleermuizen (overal, zie het Vleermuisprotocol)
 - das (buiten de bebouwde kom)
 - tabel 2 soorten (overal)
- c. planten
 - orchideeën (waterkanten, grasvelden en ruigtes)
 - stinseplanten (bos)
 - tabel 3 soorten (overal)
 - tabel 2 soorten (overal)
- d. amfibieën, vissen en insecten
 - tabel 2 en 3 soorten (overal)
- 7. Per soort of soortengroep moet het volgende onderzocht zijn:
 - (Potentiële) functies van het object en de directe omgeving.
 - Informatie over het voorkomen van beschermde soorten in eerdere onderzoeken en literatuur/gegevensbronnen.
 - inventarisatie jaar rond beschermde verblijfplaatsen
- 8. Een toelichting en motivering welke inventarisatietechniek (per soort) is toegepast;
- 9. Een rapportage van de bevindingen tijdens het veldonderzoek. In beginsel vindt tenminste één veldonderzoek plaats in een representatief seizoen of seizoenen. De natuurtoets bevat een onderbouwing van de bezoekdatum.
- 10. Het veldbezoek is onderbouwd met kaartmateriaal waarop exact is weergegeven wat waar is waargenomen en welk (deel)gebied is onderzocht.

De stappen 1 tot en met 5 vormen de basis van natuuronderzoek. Een rapportage met deze onderdelen is een quickscan. Als met de resultaten van deze stappen niet aannemelijk gemaakt kan worden dat er geen beschermde soorten voorkomen in het gebied en dat de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar zal komen dan is meer onderzoek nodig. Dit grotere onderzoek is een natuurtoets en bevat alle stappen. Aanvullend onderzoek naar een of enkele soorten bevat per soort de voorwaarden uit stap 6 en 7. De gemeente is verantwoordelijk voor deze controle.

3.3 Voorwaarden natuurtoets

De gemeente controleert de volledigheid van de natuurtoets in een Wabo procedure, daarbij toetst ze op de volgende voorwaarden:

1. Natuurtoets mag maximaal 3 jaar oud zijn voor aan te vangen werkzaamheden.
2. Natuurtoets moet uitgevoerd zijn door een lid van het Netwerk Groene Bureaus of de onderzoeker moet voldoen aan de door het ministerie opgestelde criteria voor de deskundigheid van de onderzoeker. Daarin wordt gesteld dat de ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:
 - op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
 - op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
 - als ecooloog werkzaam is voor een ecologische adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
 - zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties⁹; en/of

⁹ Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied

- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of – bescherming.
- 3. Resultaten van de natuurtoets met bijbehorende of nog op te stellen mitigerende of compenserende maatregelen dienen overlegd te zijn met de gemeentelijke instantie.
- 4. Voor werkzaamheden vallende onder de Wabo dienen bij het vooroverleg het onderwerp Flora & Faunawet besproken te zijn met de volgende doelen:
 - redelijkerwijs bekend
 - voorwaarden aan onderzoek
 - noodzaak om te toetsen
 - delen van bij de gemeente bekende informatie
- 5. De soorten en maatregelen die zijn beschreven worden getoetst aan de hand van de volgende bronnen:
 - de 'Maatregelenindicator soorten' en/of de 'Effectenindicator soorten' van EL&I en Alterra:
 - o Maatregelenindicator:
www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicatormaatregelenappl.aspx?subj=soorten
 - o Effectenindicator:
www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicatorsoortenappl.aspx?subj=soorten
 - de eigen gegevens in de GISviewer

4. Bijlage soortbescherming

Zoals beschreven zijn er ruim 1300 soorten opgenomen in de Flora- en faunawet waarvan slechts een fractie in Wijchen voorkomt. Sinds begin 2009 zijn er 46 beschermde soorten waargenomen in het projectgebied. Daarvan vallen er 16 in de zwaarste beschermingsregimes. Van de 46 in het projectgebied voorkomende soorten worden de meest bepalende soorten hieronder per diergroep uitgelicht met daarbij de belangrijkste voorwaarden.

4.1 Vogels

Met name bij werkzaamheden aan daken met dakpannen of direct rond bebouwing is de kans groot dat functies als broedplaatsen verloren gaan die essentieel zijn voor de lokale instandhouding. Voor de bijna uitsluitend in gebouwen broedende huismus en de gierzwaluw heeft dit de meeste gevolgen. Daarbij maken de huidige moderne bouwvoorschriften veel daken ongeschikt als broedplaats, waardoor de aantallen hiervan de afgelopen jaren hard achteruit gegaan zijn. Andere beschermde vogels die in de bebouwde kom van Wijchen zijn aangetroffen zijn vaak soorten van een bosrijk of kleinschalig landschap. Daarbij gaat het om de buizerd, havik, ransuil, steenuil en sperwer. Deze nesten dienen met zorg te worden behandeld aangezien ze het gehele jaar beschermd zijn.

Bij de bescherming van verblijfplaatsen zoals nesten is het belangrijk om aan te geven dat de bescherming verder gaat dan alleen het nest zelf. Andere eigenschappen, locaties en functies die essentieel zijn voor het gebruik van de beschermde verblijfplaats zijn ook beschermd.

Belangrijk is dat er in alle gevallen maatwerk geleverd wordt en dat bij de uitvoering van werkzaamheden nadrukkelijk gelet wordt op het opvolgen van de voorwaarden uit de relevante gedragscode. De informatiebronnen waar aan het eind van deze paragraaf naar verwezen wordt geven hier meer informatie over.

Tot slot zijn nesten van alle inheemse broedvogels beschermd wanneer ze in gebruik zijn. Een grote meerderheid van de broedvogels die in de bebouwde kom kunnen worden aangetroffen vinden hun nestplaatsen in het groen. Dit betekent dat bij de uitvoering van alle ingrepen gedurende het broedseizoen zorgvuldig gewerkt dient te worden.

4.2 Vleermuizen

Nederland is een van de belangrijkste Europese leefgebieden voor vleermuizen. Veel soorten zijn regelmatig binnen het projectgebied aangetroffen. Vleermuizen zijn streng beschermd omdat veel van de soorten volledig afhankelijk zijn van steeds schaarser wordende verblijfplaatsen en dat ze vooral tijdens de winterslaap zeer gevoelig zijn voor verstoring.

Waargenomen soorten:

- gewone dwergvleermuis
- laatvlieger
- rosse vleermuis
- watervleermuis
- meervleermuis
- ruige dwergvleermuis
- kleine dwergvleermuis
- bosvleermuis
- gewone grootoorvleermuis

Voor de bescherming geldt dat de verschillende verblijfplaatsen van de vleermuis in alle gevallen beschermd. De zomerverblijven van de vleermuis hoeven aan weinig eisen te voldoen en het gebruik ervan is slechts tijdelijk. Hierbij kan het gaan om een holle boom of gevelbetimmering waar wat ruimte achter zit. De gevolgen van bepaalde werkzaamheden zijn voor een winterverblijf veel groter. De belangrijkste eis hiervoor is dat de temperatuur binnen

niet onder het vriespunt mag zakken. Winterverblijven worden vaak gebruikt door grote aantallen vleermuizen en zijn daardoor van groot belang voor de regionale of zelfs nationale instandhouding. Geschikte locaties voor een winterverblijf zijn onder andere grote zolders, grotten of bunkers. Foerageerplaatsen en vliegroutes die belangrijk zijn voor het voortbestaan van een verblijfplaats zijn ook beschermd.

Vleermuizen kunnen echter overal in het projectgebied worden aangetroffen. Voorzichtigheid is vooral geboden bij werkzaamheden aan oude gebouwen, grote bomen met holtes, lanen en ingrepen die resulteren in een grote wijzigingen in het landschap of een toename van de hoeveelheid buitenverlichting.

Voor bescherming van onder andere de verblijfplaatsen, foerageerplaatsen en vliegroutes is aan het eind van deze paragraaf een verwijzing opgenomen naar bronnen met informatie hierover.

4.3 Zoogdieren

Naast vleermuizen zijn er nog een aantal beschermde soorten zoogdieren aangetroffen in het projectgebied. Ondanks dat het projectgebied voor het grootste deel uit bebouwde kom bestaat zijn er ook waarnemingen van soorten uit het zwaarste beschermingsregime. Van de zoogdieren is de das de enige soort van tabel drie die regelmatig is waargenomen. Er zijn meerdere burchten tot vrij dicht bij de bebouwde kom van Wijchen. Verblijfplaatsen van deze soort zijn in alle gevallen beschermd en de compensatieplicht is streng. Daarbij zijn foerageergebieden en 'wissels' die essentieel zijn voor de regionale instandhouding ook beschermd.

Van tabel twee soorten zijn momenteel geen waarnemingen bekend, maar de steenmarter valt hier wel te verwachten. Deze soort met een sterke opmars bezig en kan door zijn voorliefde voor de menselijke omgeving voor problemen zorgen. Er zijn meerdere soorten van het lichtste regime die regelmatig worden aangetroffen in Wijchen. In de beschikbare gegevens staan waarnemingen van de bunzing en de eekhoorn.

Bij ingrepen in de landschapszones en bij dorpsuitbreiding is er een reële kans dat de instandhouding van de das in het gevaar komt. De andere soorten zijn vooral gevoelig voor beheeringrepen in het groen. In de toekomst moet rekening gehouden worden met de steenmarter. Deze soort geeft overlast in de vorm van schade aan bekabeling en isolatie van woningen en auto's en de bestrijding van deze soort is lastig.

4.4 Planten

In Wijchen zijn twee beschermde plantensoorten aangetroffen, de gewone dotterbloem en daslook. Daarnaast zijn er meerdere waarnemingen van orchideeën waarbij onduidelijk is om welke soorten het gaat. Verder is er geen informatie over de aanwezigheid van kritische of zeldzame soorten behalve dat er beschermde soorten aangetroffen zijn tijdens beheerwerkzaamheden.

Alle beschermde plantensoorten zijn in meer of mindere mate kwetsbaar voor ingrepen. De verscheidenheid aan soorten is echter zo groot dat het ondoenlijk is hiervoor een gedetailleerde richtlijn te geven. Belangrijk is dat er in alle gevallen maatwerk geleverd wordt met betrekking tot beheer en aanleg. Bij de uitvoering van werkzaamheden nadrukkelijk opvolgen van de voorwaarden uit de relevante gedragscode.

4.5 Amfibieën

Van de amfibieën is de gewone pad de enige soort waar meerdere betrouwbare waarnemingen van zijn. Zeer waarschijnlijk zijn er meerdere soorten aanwezig, maar daarbij worden er geen kritische verwacht. Voor de waterpartijen in de landschapszones en locaties waar natuurlijke oevers zijn gerealiseerd kan uit onderzoek blijken dat ze er wel voorkomen. Gekeken naar bescherming van deze soortengroep, is deze erg kwetsbaar bij werkzaamheden tijdens de

winterslaap en de voortplantingsperiode. Om te weten welke specifieke werkzaamheden risico's vormen voor deze soortengroep is aan het eind van deze paragraaf informatie opgenomen over websites met relevantie informatie hierover en handige tools.

4.6 Mitigerende en compenserende maatregelen

Gekeken naar de vormen van mogelijke maatregelen zijn er mitigerende maatregelen en compenserende maatregelen. De negatieve impact die ingrepen tijdens de uitvoering hebben op de instandhouding van een soort zijn vaak met mitigerende maatregelen te voorkomen. Bij een mitigerende maatregelen zorg je ervoor dat de bestaande locatie zijn waarde en functie behoudt. Een voorbeeld hiervan is het niet gebruiken van schijnwerpers tijdens werkzaamheden in avonduren en 's nachts om zo een vliegroute voor vleermuizen in stand te houden. Als er geen plaats is voor bestaande waarden in het plan dan moeten deze gecompenseerd worden in de nabijheid. Hieronder staan voorbeelden van deze compenserende maatregelen.

Groep	Maatregel	Profiel
Amfibieën	- aanleggen van waterpartijen die geschikt zijn voor voortplanting (flauwe oevers en ontoegankelijk voor grote vissen)	water
Planten	- mozaïekbeheer toepassen - clusters van planten herplaatsen	alle
Vogels	- fasering van het beheer - nieuwe nestgelegenheden aanbrengen met nestkasten of vogelvides - ingrepen tijdens het broedseizoen vermijden	alle
Vleermuizen	- nieuwe verblijfplaatsen aanbrengen zoals kasten of bunkers - kwetsbare periode vermijden	alle
Zoogdieren	- nieuwe landschapselementen realiseren zoals hagen of hakhoutbosjes - fasering in het beheer	groen en landschap

Voor uitgebreide vormen van mitigerende en compenserende maatregelen wordt verwezen naar de soortenstandaard van Dienst Regelingen. Tevens zijn er voor de diverse hierboven genoemde diersoorten bronnen beschikbaar waarin te nemen maatregelen en inrichtingseisen genoemd worden voor het behoud hiervan. Online bronmateriaal en tools staan onder andere op www.hetInvloket.nl, zoekcriteria soortenstandaards. Van de volgende in Wijchen voorkomende soorten zijn daarin maatregelen beschreven:

Bever*	Heikikker	Roek*
Bittervoorn	Huismus*	Rosse vleermuis*
Buizerd*	Kamsalamander	Rugstreeppad
Das*	Kerkuil*	Ruige dwergvleermuis*
Gewone dwergvleermuis*	Kleine modderkruiper	Steenuil*
Gewone grootoorvleermuis	Levendbarende hagedis*	Watervleermuis
Gierzwaluw*	Noordse woelmuis	Zandhagedis
Grote modderkruiper	Poelkikker*	

Soorten waarbij er een * achter de naam staat zijn aangetroffen in Wijchen, de soorten waarvan de naam dikgedrukt is worden regelmatig aangetroffen in het projectgebied.

De tools als 'Maatregelenindicator soorten' en 'Effectenindicator soorten' van het Ministerie en Alterra bieden een goed startpunt voor een QuickScan of een werkplan. Deze zijn te vinden op de website www.synbiosys.alterra.nl, zoekcriteria effectenindicator maatregelen en effectenindicator soorten.

5. Beleidsregels

5.1 Groenstructuurplan

1. Het groenstructuurplan dient vijfjaarlijks geëvalueerd en bijgewerkt te worden.
2. De beleidsregels uitgifte groenstroken worden getoetst aan de visie binnen het groenstructuurplan.
3. Een ruimtelijke ingrepen dienen getoetst te worden aan de aanwezige natuurwaarden, zie hiervoor het natuurwaardenplan.
4. De aanwezige natuurwaarden en soortenrijkdom dient vijfjaarlijks gemonitord te worden en de effecten van genomen maatregelen geëvalueerd.

5.2 Compensatie

1. Bij opheffen van snippergroen door bijvoorbeeld dichtstraten, dient dit gecompenseerd te worden door de vierkante meters groen elders te compenseren of bestaand groen nabij de locatie in waarde te verhogen.
2. Bij vervangen van groen voor parkeerplaatsen de vierkante meters groen te compenseren of bestaand groen nabij de locatie in waarde te verhogen.

5.3 Beheer

1. Renovatiewerkzaamheden waaronder kappen of vervanging van bomen en beplanting dienen getoetst te worden aan het groenstructuurplan.
2. Bij uitvoering van beheer- en renovatieplannen dient de mogelijkheid voor burgerparticipatie onderzocht en opgepakt te worden.
3. Beheer dient afgestemd te worden op de aanwezige natuurwaarden en de functies

5.4 Inrichting

1. Inrichting van nieuw groen, zoals bij nieuwe wijken, dient aangesloten te worden op de bestaande groenstructuur en waarden.
2. Grotere zones met verschil in beheerregime welke uitwijklocaties vormen dienen gerealiseerd te worden bij een ruimtelijke ontwikkeling.
3. Inrichting afstemmen op doelsoorten met passende maatregelen in de vorm van de juiste inrichtingselementen.
4. Gewenste maatregelen onderdeel maken van de prestatieafspraken met ontwikkelaars en wooncorporaties.

5.5 Burgerparticipatie natuur

1. Aanpassingen aan en rondom de woning dienen van meerwaarde te zijn voor lokaal aanwezige doelsoorten.
2. Een initiatief of project dient als doel te hebben duurzame instandhouding van natuurwaarden.
3. Initiatieven gericht op overbrengen en verzamelen van informatie over natuurwaarden is een pre.
4. Projecten waarbij de natuurwaarden in de openbare ruimte hersteld worden of versterkt op de korte en lange termijn, dienen indien mogelijk gesteund te worden met subsidie vanuit de gemeente conform de visie van het groenbeleid.

5.6 Flora- en faunawet

1. Aangetroffen soorten welke voorkomen op de lijst met beschermde soorten dienen geregistreerd te worden op de natuurwaardenkaart en bijbehorende lijst.
2. Voor aangetroffen soorten of mogelijk aanwezige soorten geldt dat de instandhouding gewaarborgd moet worden bij ruimtelijke ingrepen, dit betekent voor:
 - Grootschalige werkzaamheden een werkplan met mitigerende maatregelen aanwezig dient te zijn.
 - Onderhoudswerkzaamheden een onderhoudsplan met mitigerende maatregelen aanwezig dient te zijn.

- Ruimtelijke ingrepen voorafgaand aan de uitvoering een natuurtoets met bijbehorende Quicksan uitgevoerd dient te worden welke voldoet aan de voorwaarden gesteld aan de natuurtoets.
- Compenserende maatregelen moeten ruim voor de start van de ingreep zijn uitgevoerd
- Voorwaarden natuuronderzoek voor ruimtelijke ingrepen